

Inhoud

23 maart 2001

Omslag: Floris Tilanus

211

Uit de inschrijving in het handelsregister kan blijken dat een functionaris van een rechtspersoon slechts een beperkte **vertegenwoordigingsbevoegdheid** heeft. Toch wordt soms de wederpartij beschermd als ze afgaat op die functionaris. Een recent arrest van de Hoge Raad bevestigt dat verscheidene omstandigheden tot deze bescherming kunnen leiden.

216

Op 1 april wordt het nieuwe NVvR-rapport van kracht dat normen stelt voor de vergoeding van **buitengerechtelijke kosten**. In dit nummer de integrale tekst van dit Voor-werk II en een kritische analyse: het rapport verwerkt niet de kritiek op Voor-werk I, en zeker de eerste twee van de zeven aanbevelingen zouden niet moeten worden opgevolgd.

230

Begin maart vond in Londen de eerste **World Women Lawyers Conference** plaats, georganiseerd door de *International Bar Organisation*. Uit 90 landen kwamen 800 advocates. Talloze onderwerpen werden besproken, in een optimale sfeer, al bleef een botsing niet uit.

Recht

- 211** Toerekenbare schijn van volmachtverlening
M.A.J.G. Janssen
- 216** Integrale tekst NVvR-rapport inzake Buitengerechtelijke kosten
Commissie Voor-werk II
Rapport over buitengerechtelijke kosten nog niet goed
P.C. Knijp
- 226** Rechtbankrichtlijnen echtscheidingsprocedure
L.A. van Els-van den Berg

Praktijk

- 229** **Column**
Cursus koffiezetten (5 punten)
Matthijs Kaaks
- 230** Eerste IBA-vrouwenconferentie: mensenrechten en netwerken
Gladys Koenders
- 233** **De bijzondere zaak van...**
Pim Fischer: advocaat en vakbond
Jan Pieter Nepveu
- 235** **Iks ging weer eens pleiten**
Leo van Osch
- 237** **Reacties**
Wie betaalt de raadsman?
Schietgrage advocaat mist doel

Van de Orde

- 209** Van de deken: Toegevoegde waarde
- 238** Orde-nieuws
- 239** Agenda
- 240** Permanente opleiding
- 241** Personalía

244 **Disciplinaire beslissingen**

In het volgende nummer

- *Nieuwe Europese regels voor overeenkomsten tussen concurrenten*
- *Kleinere kantoren vinden zich groot genoeg*
- *Advocaat op Cuba*

Opinie? Kritiek?

Mail uw reacties op het gebodene naar:

Advocatenblad@ebi.nl

81e jaargang – 23 maart 2001 – nr. 6
Verschijnt elke twee weken

Het Advocatenblad is het officiële orgaan van de Nederlandse Orde van Advocaten en wordt uitgegeven door Elsevier bedrijfsinformatie bv. De inhoud wordt samengesteld door de van de Orde onafhankelijke redactie, behalve de rubrieken Van de Orde en Disciplinaire beslissingen.

Redactie

mr. A.S. Fransen van de Putte
mr. P. Habermehl
mr. W. Heemskerck
dr. L. Hesselink
mr. A.A.M. van der Meer
mr. M. Middeldorp
mr. L.N.J.B. van Osch
mr. M. Perfors
mr. M. Ynzonides

Bladmanagement

mr. P. Habermehl
mr. L.N.J.B. van Osch
mr. M. Ynzonides
dr. L. Hesselink (Elsevier)
dr. H. Buskes (Orde van Advocaten)

Eindredactie

Linus Hesselink

Redactionele bijdragen

t.a.v. L. Hesselink
Elsevier bedrijfsinformatie bv.
Postbus 16500, 2500 BM Den Haag
tel. 070-4415226
fax 070-4415919
email: l.hesselink@ebi.nl
Bezoekadres: Benoordenhoutseweg 46, Den Haag
Zie www.elsevierjuridisch.nl

Bijdragen voor het Orde-deel

Nederlandse Orde van Advocaten,
Postbus 30851, 2500 GW Den Haag,
tel. 070-3353535, fax 070-3353531.
Zie ook: www.advocatenorde.nl

Beeld

Vormgeving: VILLA Y, Andre Klijsen
Tekeningen: Floris Tilanus
De Pinguïn: W.C. van Manen, Stichting
Advocaten voor Advocaten

Lay-out

Dimitry de Bruin, Den Haag

Correctie

Irene Groothedde, Amsterdam

Druk

Drukkerij Groen bv, Leiden

Advertenties

Brouwer's Direct Marketing bv
Postbus 90, 2380 AB Zoeterwoude
tel. 071-5897621, fax 071-5890580
e-mail: bdmbv@euronet.nl
Advertentietarieven op aanvraag
Personeelsadvertenties: f 3,70 per mm bij een
kolombreedte van 40 mm
Inzendtermijn afl. 7: 23 maart 2001
afl. 8: 6 april 2001

Abonnementen

Alle *advocaten*, leden van de Nederlandse Orde van Advocaten, ontvangen het blad gratis. Voor adreswijzigingen kunnen zij terecht bij de Nederlandse Orde van Advocaten, Postbus 30851, 2500 GW Den Haag (Neuhuyskade 94, 2596 XM Den Haag), tel. 070-3353535, fax 070-3353531. *Niet-leden* betalen f 290 of € 131,60 per jaar (incl. BTW, verzendkosten en jaarband). Studenten 50% korting. Abonnementen kunnen schriftelijk worden opgezegd tot uiterlijk twee maanden voor beëindiging van het lopende abonnement. Elsevier Klantenservice verzorgt de abonnementsadministratie voor niet-leden: Elsevier bedrijfsinformatie bv, afdeling Klantenadministratie, postbus 808, 7000 AV Doetinchem. Tel. 0314-358358, fax 0314-349048, e-mail: klantenservice@ebi.nl
Losse nummers: f 15

© Alle rechten voorbehouden. Niets uit dit blad mag worden vervoelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of op enige andere manier, zonder voorafgaande toestemming van de uitgever. Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (art. 16 Auteurswet) dient men zich tot de uitgever te wenden.

Van de deken Toegevoegde waarde

mr. M.W. Guensberg

Het stelsel van gesubsidieerde rechtsbijstand is in beweging. Kort na elkaar zagen twee belangrijke rapporten het daglicht. Deloitte & Touche Bakkenist verrichtte onderzoek naar de mogelijkheden en onmogelijkheden van aanbesteding in de gefinancierde rechtsbijstand en legde de bevindingen daarvan vast in een eindrapport van 7 december 2000. Het Verwey-Jonker Instituut verkende in opdracht van de Raden voor Rechtsbijstand de toekomst van het stelsel van gesubsidieerde rechtsbijstand en rapporteerde in januari 2001 in een indrukwekkend boekwerk getiteld *Toekomstverkenning gefinancierde rechtsbijstand*.

De inhoud van deze rapporten is uitermate waardevol. Wie immers mee wil praten over wijziging van het noodzakelijkerwijs gecompliceerde stelsel moet de relevante feiten en omstandigheden kennen, en de onderzoekers hebben een schat aan informatie verzameld. Zo kan uit de rapportage afgeleid worden dat het een fabel is dat er nog slechts enkele advocaten zijn die toevoegingszaken behandelen. In 1998 waren er in Nederland 9872 advocaten, van wie er 6602 actief waren in het stelsel van gefinancierde rechtsbijstand. Gezamenlijk namen zij 286.842 toevoegingen, dus gemiddeld 43 per advocaat, voor hun rekening (Bakkenist, p.19). Hoewel er in die groep velen zijn die slechts een deel van hun tijd actief zijn in de niet-betalende praktijk blijkt de verantwoordelijkheid voor de toevoegingspraktijk breed gedragen te worden. In 1999 werden er 300.862 toevoegingen uitgegeven ten behoeve van 212.950 cliënten. De medewerkers van de Stichtingen Rechtsbijstand hebben in 1998 212.000 spreekuurcontacten gehad (CBS). Ik neem aan dat een relevant aantal van die contacten heeft geleid tot oplossing van het gepresenteerde probleem. Deze getallen, die helaas niet allemaal betrekking hebben op hetzelfde jaar, tonen aan dat de rechtshulp voor de minder bemiddelde burger nog steeds goed bereikbaar is. Ook het Verwey-Jonker Instituut concludeert dat rechtzoekenden momenteel een voldoende ruime keuze hebben en dat er geen indicaties zijn dat het aanbod kwalitatief of kwantitatief tekortschiet (p. 21).

Dit betekent overigens niet dat alles bij het oude kan blijven. Mede als gevolg van de te lage toevoegingsvergoedingen en de verlamme bureaucratie in de gefinancierde rechtshulp ontstaan aan de aanbodzijde onaanvaardbare risico's. De recente sluiting van een advocatencollectief te Rotterdam toont dat aan. Een moderner systeem zou meer ruimte moeten en ook kunnen bieden voor marktwerking, specialisatie en implementatie van kwaliteitsinstrumenten.

In de discussie die onder meer met de Orde naar aanleiding van de rapporten is gevoerd, tekent zich een oplossingsrichting af. Die zou gelegen kunnen zijn in de inrichting van een goed toegankelijk 'juridisch loket' dat een verwijfsfunctie vervult, en het creëren van een grotere keuzevrijheid voor de rechtzoekende. Aan het loket zouden eenvoudige zaken onmiddellijk opgelost kunnen worden. Andere zaken worden doorverwezen naar een advocaat of andere rechtshulpverlener. De bureaus Rechtshulp zouden zich moeten ontwikkelen tot advocatenkantoren. Dat kan naar het oordeel van de Orde overigens alleen als de besturen van de bureaus volledig uit advocaten bestaan. Daarnaast heeft de Orde zich op het standpunt gesteld dat het loket niet beheerd mag worden door dezelfde organisatie die de rechtshulpverlening financiert. Het zou immers onwenselijk zijn dat een legitieme vraag naar rechtsbijstand beïnvloed zou kunnen worden door gebrek aan financiële middelen.

Het onderzoek naar de mogelijkheden van aanbesteding in de gefinancierde rechtsbijstand heeft niet geleid tot concrete oplossingen. De gedachte om contingenten zaken te plaatsen bij de kantoren is interessant, maar een systeem van aanbesteding botst met het gegeven dat in verreweg de meeste gevallen de cliënt zich rechtstreeks wendt tot de advocaat van zijn keuze. Op die keuze heeft de overheid terecht geen invloed. De Orde acht het wel mogelijk dat er 'bulkcontracten' met bijzondere tariefafspraken worden gesloten tussen de overheid en advocatenkantoren.

Ten slotte: alle plannen en onderzoeken verhelen niet dat de advocaten die de rechtshulp verlenen redelijk moeten worden gehonoreerd. Daar ontbreekt het nog steeds aan en dat is een smet op de toegevoegde waarde van het systeem.

**Uit de cijfers blijkt het
een fabel dat nog
slechts enkele
advocaten toevoegings-
zaken behandelen**

Recht Toerekenbare schijn van volmachtverlening

Een beperkte vertegenwoordigingsbevoegdheid die blijkt uit het handelsregister sluit niet uit dat de wederpartij wordt beschermd tegen vertegenwoordigingsonbevoegdheid. Op basis van het toedoenbeginsel kunnen verscheidene omstandigheden tot deze bescherming leiden. Een recent arrest van de Hoge Raad bevestigt dit.¹

Mr. M.A.J.G. Janssen

directeur Wetenschappelijk Bureau AKD
Prinsen Van Wijmen te Eindhoven²

- 1 HR 12 januari 2001, *RvdW* 2001, nr. 28.
- 2 Tevens is hij advocaat bij AKD prinsen Van Wijmen te Eindhoven en universitair docent burgerlijk recht aan de Katholieke Universiteit Nijmegen.
- 3 Zie M.A.J.G. Janssen en A.F. Eeken, 'Het toedoenbeginsel uitgehold, ofwel van Vas Dias/Salters tot Nacap/Kurstjens', in: *Vertegenwoordiging en tussenpersonen*, Serie Onderneming en Recht deel 17, 1999, p. 49 e.v.
- 4 Deze bepaling is een toepassing van de in de art. 3:35 en 3:36 BW neergelegde beschermingsregels. Zie verder: Jac. Hijma, *Tekst & Commentaar Burgerlijk Wetboek*, 1998, aantekening 3 op art. 3:61 BW, p. 1158.
- 5 Jac. Hijma, a.w., p. 1159.
- 6 Jac. Hijma, a.w., p. 1177.
- 7 Zie over art. 2:6 BW: J.B. Huizink, *Rechtspersonen* (Kluwer), aantekening 1 en aantekening 8 op art. 2:6 BW.
- 8 P. van Schilfgaarde, *Van de BV en de NV*, 1998, p. 164.
- 9 J.M.M. Maeijer, noot, § 2, onder Hoge Raad 15 januari 1993, *NJ* 1993, 301, Hoge Raad 1 november 1991, *NJ* 1992, 27, en Hoge Raad 26 juni 1981, *NJ* 1982, 1.
- 10 J.M.M. Maeijer, a.w., § 2, Hoge Raad 15 januari 1993, *NJ* 1993, 301, in het bijzonder rechtsoverweging 3.4, 4de alinea, M.J. van Vliet, *TVVS* 1987, p. 168 e.v., alsmede H.C.F. Schoordijk, *NJB* 1997, p. 53 e.v., in het bijzonder p. 54-55: 'Wie de juridische aspecten van zijn organisatie in het handelsregister inschrijft, vrijwaart zich in beginsel voor aansprakelijkheid bij onbevoegde vertegenwoordiging. Wie echter hierin tekort schiet, kan aansprakelijk zijn indien en omdat hij daardoor de schijn van vertegenwoordigingsbevoegdheid wekt. Het toedoen bestaat hier uit een nalaten. Aansprakelijkheid dient zich echter ook aan indien iemand zich contrair aan de inschrijving als vertegenwoordiger voordoet en een derde naar normen van behoren de vertegenwoordigingsonbevoegdheid in redelijkheid niet kan en hoeft te kennen.'
- 11 Opgesteld door de zogenaamde commissie-Lando.

Indien een vertegenwoordiger niet beschikt over een volmacht, wordt de principaal niet gebonden door de rechtshandeling die de vertegenwoordiger in naam van de principaal jegens een derde heeft verricht.³ Onder omstandigheden kan dit anders zijn. In dit kader is van belang art. 3:61 lid 2 BW.⁴ Deze bepaling bevat drie vereisten waaraan voldaan moet zijn, wil de derde een beroep kunnen doen op de gebondenheid van de vertegenwoordigde, ondanks het ontbreken van een (toereikende) volmacht:

- a. de derde heeft aangenomen dat de pseudo-vertegenwoordiger vertegenwoordigingsbevoegd was;
- b. de derde mocht dit redelijkerwijs aannemen;
- c. de derde heeft het bestaan van een toereikende volmacht aangenomen op basis van een verklaring of gedraging van de pseudo-principaal (handelen of nalaten), met andere woorden de schijn van aanwezigheid van een toereikende volmacht moet zijn gewekt door de pseudo-principaal: er moet sprake zijn van een zogenaamd 'toedoen' van de achterman.⁵

De schakelbepaling van art. 3:79 BW heeft tot gevolg dat art. 3:61 lid 2 BW ook van belang is indien iemand uit anderen hoofde dan volmacht optreedt als vertegenwoordiger. Te denken valt aan het handelen van bestuurders van een rechtspersoon.⁶

Bij vertegenwoordiging van rechtspersonen is van belang art. 2:6 lid 4 BW, inhoudende dat voor zover de wet niet anders bepaalt, de

wederpartij van een rechtspersoon zich niet kan beroepen op onbekendheid met een feit dat op een door de wet aangegeven wijze is openbaar gemaakt, tenzij die openbaarmaking niet is geschied op elke wijze die de wet vereist of daarvan niet de voorgeschreven mededeling is gedaan.⁷ Met andere woorden, op een in het handelsregister rechtsgeldig ingeschreven en wettelijk toegestane bevoegdheidsbeperking kan de rechtspersoon jegens de derde met succes een beroep doen. Op de derde rust derhalve een zekere onderzoeksplicht aangaande de bevoegdheid van de vertegenwoordiger.⁸ Zie ook art. 3:11 BW.

Het gerechtvaardigd vertrouwen van de derde kan echter meebrengen dat de rechtspersoon geen beroep kan doen op een ingeschreven bevoegdheidsbeperking. In de eerste plaats kan dat het geval zijn als de pseudo-vertegenwoordigde zelf een van de inschrijving in het handelsregister afwijkende en toerekenbare schijn heeft opgewekt.⁹ Daarenboven kan de derogerende werking van de redelijkheid en billijkheid zich ertegen verzetten dat de onbevoegd vertegenwoordigde rechtspersoon op de inschrijving in het handelsregister een beroep doet.¹⁰

In *The Principles of European Contract Law*¹¹ vindt men een benadering die nauw aansluit bij hetgeen is neergelegd in art. 3:61 lid 2 BW. Zie art. 3:201 lid 3 van *The Principles*: 'The principle is treated as having granted authority if his statements or conduct induce the third party reasonably and in good faith to believe that the agent has been granted authority for the act performed by him.'

Als de pseudo-vertegenwoordigde een schijn heeft gewekt die afwijkt van de ingeschreven bevoegdheidsbeperking, kan de rechtspersoon daarop geen beroep doen

Anders dan in deze 'Europees-continentale benadering' ligt in de 'common law-benadering' minder de nadruk op het toedoen van de achterman. Het vertrouwen van de wederpartij staat voorop.¹² Op grond van de in dat kader ontwikkelde theorie van *apparent authority* is derdenbescherming in geval van onbevoegde vertegenwoordiging gerechtvaardigd, indien de derde, alle omstandigheden in aanmerking genomen, als te goeder trouw kan gelden en het handelen van de pseudo-vertegenwoordiger zijn grond vindt in een toedoen of nalaten van de achterman dan wel in factoren die in diens risicosfeer liggen.¹³ Met andere woorden, een tussenpersoon heeft tegenover een derde vertegenwoordigingsmacht, ook waar bevoegdheid ontbreekt, in die gevallen waarin de derde het bestaan daarvan onder de gegeven omstandigheden redelijkerwijs mocht aannemen.¹⁴

Bulkoplegger

Begin 1992 hebben tussen Kuijpers BV en Wijnveen BV onderhandelingen plaatsgevonden over de bouw en levering door Wijnveen BV van een aluminium bulkoplegger. De onderhandelingen voor Kuijpers BV werden gevoerd door Steijvers. Uit het handelsregister van de Kamer van Koophandel blijkt dat

Kuijpers, directeur van Kuijpers BV, volledig bevoegd is om haar te vertegenwoordigen en Steijvers, manager van Kuijpers BV, beperkt bevoegd is haar te vertegenwoordigen. De volmacht van Steijvers houdt volgens het handelsregister in: 'Het namens werkgever ondertekenen van stukken en formaliteiten ten behoeve van: Rijks Verkeers Inspectie; Justitie; Werkgevers- en werknemersorganisaties; Verzekeringsmaatschappijen; kleine verplichtingen beneden f 1.000,-'.

Wijnveen BV heeft een door haar ondertekende orderbevestiging, gedateerd 29 april 1992, gezonden aan Kuijpers BV. Deze orderbevestiging houdt onder meer het volgende in: 'Hierbij bevestigen wij uw opdracht d.d. 28 april j.l. voor de levering van een 25 tons aluminium bulkoplegger volgens bijgaande specificatie. ... Totaalprijs bulkoplegger NLG 195 000. Betaling: 100% voor aflevering. Levertijd: week 42/43 1992. Wij verzoeken u deze opdrachtbevestiging, die u in tweevoud wordt toegezonden, te controleren en één exemplaar met uw accoord te retourneren.' De orderbevestiging is niet door iemand namens Kuijpers BV ondertekend noch door haar geretourneerd.

Wijnveen BV is kort na verzending van vorenbedoelde orderbevestiging aangevangen

12 S.C.J.J. Kortmann, noot onder Hoge Raad 23 oktober 1998, *JOR* 1999, nr. 113.

13 H.C.F. Schoordijk, 'De Luchthaven Reine Beatrix voor het forum van de Hoge Raad der Nederlanden n.a.v. HR 27 november 1992', *NJ* 1993, 287, in de bundel *Cinco Aña Na Caminda*, Oranjestad 1993, p. 105-148 (hierna aangeduid als: de Aruba-bundel).

14 Conclusie A-G Bakels, § 3.1 voor Hoge Raad 23 oktober 1998, *JOR* 1998, nr. 113, zie uitvoerig over de *apparent authority* met name H.C.F. Schoordijk, 'Het Leerstuk van Opgewekte Schijn van Volmacht en de Engels-Amerikaansrechtelijke Leer van de Apparent Authority', in: *100 Jaar Rechtsleven*, Zwolle 1970, p. 24 en in de Aruba-bundel, a.w., p. 105 e.v., A.L.H. Ernes, *WPNR* 99/6346, met name p. 145-146, Bowsteat & Reynolds, *On Agency*, Londen 1996, p. 5 e.v., p. 105-106, alsmede hoofdstuk 8 en J.M. Smit, in: *Toegang tot Buitenlands Vermogensrecht*, 1996, p. 98-99.

Omdat de rechtspersoon naliet de wederpartij vóór de uitvoering van de overeenkomst in te lichten, liet ze haar in de waan van voldoende vertegenwoordigingsbevoegdheid

met de bouw van de bulkoplegger. Wijnveen BV heeft een factuur gedateerd 28 oktober 1992 voor een bedrag van 195.000 gulden aan Kuijpers BV verzonden. Deze factuur vermeldt onder meer: 'Levering van de 25 tons aluminium bulkoplegger volgens onze opdrachtbevestiging van 29 april 1992.' De factuur is onbetaald gebleven en Kuijpers BV heeft de bulkoplegger niet afgenomen.

Vervolgens heeft Wijnveen BV de volgens haar tussen partijen gesloten overeenkomst met betrekking tot de bouw en levering van de bulkoplegger buitengerechtelijk ontbonden. Zij heeft de bulkoplegger verkocht en geleverd aan een ander. In rechte heeft Wijnveen BV gevorderd Kuijpers BV te veroordelen tot betaling van 35.250 gulden als vergoeding van de door haar geleden schade doordat zij de oplegger aan een ander voor minder dan 195.000 gulden heeft kunnen verkopen. Kuijpers BV heeft aangevoerd dat tussen haar en Wijnveen BV geen overeenkomst tot stand is gekomen, omdat de beweerdelijk tot stand gekomen wilsovereenstemming namens haar enkel zou kunnen zijn bereikt door de tot een dergelijke vertegenwoordiging onbevoegde Steijvers.

Ten onrechte in de waan gelaten

Het hof heeft vooropgesteld dat in beginsel de uit het handelsregister blijkende beperking van de vertegenwoordigingsbevoegdheid van Steijvers aan Wijnveen BV kan worden tegen-
geworpen. In het onderhavige geval was het hof echter van oordeel dat Wijnveen BV in redelijkheid heeft mogen veronderstellen dat haar een opdracht namens Kuijpers BV was gegeven en dat Kuijpers BV zich jegens Wijnveen BV niet mag beroepen op de (mogelijke) onjuistheid van deze veronderstelling. Het hof heeft dit oordeel blijkens rechts-
overweging 5.3 van zijn arrest in het bijzonder gegrond op het feit dat Kuijpers, zoals gezegd de (enige) bevoegde directeur van Kuijpers BV, bij een voorlopig getuigenverhoor heeft verklaard dat hij de aan Kuijpers BV toegezonden opdrachtbevestiging d.d. 29 april 1992 in het voorjaar van 1992 had gezien, doch deze naast zich had neergelegd. Het hof is van oordeel dat, indien Kuijpers BV zich op het standpunt stelde dat zij niet aan de overeenkomst gebonden was, het op haar weg had gelegen Wijnveen BV hiervan onmiddellijk –

voordat de uitvoering van de overeenkomst ter hand zou worden genomen – op de hoogte te stellen. Door dit na te laten, aldus het hof, heeft Kuijpers BV Wijnveen BV in de waan gelaten dat zij daadwerkelijk de opdracht had gegeven, althans dat zij zich niet wenste te beroepen op de onbevoegdheid van Steijvers.

Daarnaast heeft het hof ter motivering van zijn vorenbedoeld oordeel gewezen op de hierna volgende feiten en omstandigheden (rechtsoverweging 5.4 van zijn arrest):

Steijvers was de persoon binnen Kuijpers BV die de contacten met Wijnveen BV onderhield en was bij Kuijpers BV 'de man van het bulktransport', aldus diverse verklaringen zoals afgelegd tijdens vorenbedoeld voorlopig getuigenverhoor. De bevoegde directeur Kuijpers van Kuijpers BV was op de hoogte van het feit dat over de details van de mogelijkerwijze te bestellen oplegger werd gesproken. De gesprekken werden ook gevoerd op het bedrijf van Kuijpers BV;

Kuijpers is in ieder geval enige tijd aanwezig geweest bij een gesprek tussen Steijvers en Wijnveen BV, waarbij over een dergelijke oplegger is gesproken; mede daardoor kon, volgens het hof, Wijnveen BV in de gerechtvaardigde veronderstelling verkeren dat het voeren van de besprekingen met instemming van de directie werd overgelaten aan Steijvers. Daarenboven zijn die desbetreffende besprekingen gedetailleerd geweest en daarbij is over alle essentiële aspecten van de transactie gesproken, ook over de levertijd en de prijs. Met betrekking tot al deze punten is overeenstemming bereikt.

De Hoge Raad is van oordeel dat het hof niet blijk heeft gegeven van een onjuiste rechtsopvatting door in het licht van vorenbedoelde omstandigheden aan te nemen dat, nu Kuijpers namens Kuijpers BV na ontvangst van de opdrachtbevestiging niet onmiddellijk heeft doen weten zich niet gebonden te achten, door toedoen van Kuijpers BV de schijn is gewekt dat Steijvers in haar naam de onderhavige overeenkomst heeft gesloten. De Hoge Raad wijst erop dat de schijn van vertegenwoordigingsbevoegdheid, afhankelijk van de verdere omstandigheden van het geval, ook door een niet-doen kan worden gewekt, waarbij het niet ter zake doet of een gedeelte van

15 HR 26 mei 1926, *NJ* 1926, 721.

16 Zie uitgebreid ter zake M.A.J.G. Janssen en A.F. Eeken, a.w., p. 52 e.v.

17 HR 23 maart 1928, *NJ* 1928, 730.

18 HR 4 juni 1976, *NJ* 1977, 336.

Bij de besprekingen over de overeenkomst was de directeur enige tijd aanwezig en later werd over prijs en levertijd overeenstemming bereikt

AS JE MIJ NOU WAT TOESTOP,
PLAATS IK DIE ORDER BIJ JOUW,
HOEF DE BAAS NIKS VAN TE WETE...

de omstandigheden waarop de schijn van bevoegdheid rust, zich heeft voorgedaan na de totstandkoming van de overeenkomst.

Eerdere jurisprudentie

Het in art. 3:61 lid 2 BW neergelegde toedoenbeginsel is terug te voeren op het arrest van de Hoge Raad inzake Vas Dias/Salters.¹⁵ Daarna heeft de Hoge Raad een reeks van arresten gewezen waarin het toedoenbeginsel aan de orde is gekomen.¹⁶ Het beginsel werd al in 1928 (Huiden-arrest)¹⁷ gemitigeerd doordat reeds in de aanstelling van een directeur een voldoende mate van toedoen werd aangenomen. Later heeft de Hoge Raad het beginsel strikt(er) geïnterpreteerd. Eerst vanaf 1976 (*Liberty I*)¹⁸ is de Hoge Raad het toedoenvereiste ruimer gaan uitleggen, zelfs zo ruim dat in feite in bepaalde gevallen van een – werkelijk – toedoen niet meer kan worden gesproken. Het toedoenbeginsel is als het ware uitgehold. Feitelijk hanteert de Hoge Raad mijns inziens thans de leer van de *apparent authority*, gestoken in een toedoenjasje.

Dat de achterman gebonden is, indien de derde, alle omstandigheden in aanmerking genomen, als te goeder trouw kan gelden, ook als het handelen van de pseudo-vertegenwoordiger slechts zijn grond vindt in factoren die in de risicosfeer van de achterman liggen, lijkt mij terecht. Indien door de principaal gebruik wordt gemaakt van een vertegenwoordiger, is het niet onredelijk om in

bepaalde omstandigheden de belangen van de derde te laten prevaleren boven die van de principaal, ook al is niet voldaan aan het 'zuivere' toedoenbeginsel. Het is in beginsel immers de keus van de principaal om niet zelf met de derde te handelen. Daardoor creëert hij zelf het risico dat de vertegenwoordiger ongewenste handelingen verricht. Bovendien kiest hij zijn vertegenwoordiger. Daarom moet hij in beginsel de gevolgen van zijn keuze dragen. Ook om het handelsverkeer soepel te kunnen laten verlopen is het te rechtvaardigen dat ook factoren in de risicosfeer van de achterman in dezen een relevante rol spelen.

Ingeval er nauwelijks van werkelijk toedoen van de principaal kan worden gesproken, omdat de achterman bijvoorbeeld slechts iemand in een bepaalde functie heeft aangesteld terwijl de wederpartij vrij eenvoudig (bijvoorbeeld via het handelsregister) had kunnen achterhalen dat de vertegenwoordiger onbevoegd handelde, ligt het niet voor de hand dat de onbevoegde vertegenwoordiging voor risico van de principaal dient te komen. Zo geldt met betrekking tot rechtspersonen dat derden het handelsregister dienen te raadplegen voor het antwoord op de vraag of een bepaalde bestuurder bevoegd is. Dit volgt uit art. 2:6 BW. In de statuten kan volgens art. 2:130/240 lid 2 BW worden opgenomen dat een bestuurder de rechtspersoon slechts met medewerking van één of meer anderen mag vertegenwoordigen.¹⁹ Indien van deze

19 EEG Gepken-Jager, *TVVS* 1998, nr. 98/5, p. 128.

20 Zie de conclusie van A-G Hartkamp, § 6: 'Nu het Hof tot uitgangspunt heeft genomen dat Steijvers niet bevoegd was tot het geven van de opdracht (r.o. 5.2) en dat Kuijpers niet met de opdracht heeft ingestemd (r.o. 5.2 en 5.8), kon Kuijpers BV slechts gebonden zijn door de handelingen van Steijvers indien Wijnveen op grond van een verklaring of gedraging van Kuijpers BV heeft aangenomen en onder de gegeven omstandigheden redelijkerwijze mocht aannemen dat een toereikende volmacht was verleend. Zie HR 9 oktober 1998, *NJ* 1999, 581 en 23 oktober 1998, *NJ* 1999, 582, beide m.nt. PvS.' Zie uitgebreid met betrekking tot laatst vermeld arrest M.A.J.G. Janssen en A.F. Eeken, a.w., met name p. 63 e.v.

21 Zie conclusie A-G. Hartkamp, § 6: 'Onjuist is bovendien de opvatting dat voor het opwekken van toerekenbare schijn van vertegenwoordigingsbevoegdheid slechts gedragingen van de pseudo-vertegenwoordigde die vóór de rechtshandeling in kwestie hebben plaatsgevonden, in aanmerking genomen kunnen worden. Vgl. HR 1 maart 1968, *NJ* 1968, 246; *Losbladige Contractenrecht IX* (Van Schendel), aant. 96, 144.'

bevoegdheidsbeperking gebruik is gemaakt, mag m.i. niet spoedig worden geconcludeerd dat er sprake is van toerekenbare schijn van vertegenwoordigingsbevoegdheid op grond van gedragingen van andere personen dan die beslissingsbevoegd waren. Aan de hand van alle omstandigheden van het geval zal in concreto dienen te worden beoordeeld voor wiens risico de onbevoegde vertegenwoordiging uiteindelijk dient te komen.

Uit de hiervoor bedoelde rechtspraak van de Hoge Raad kunnen enkele omstandigheden worden gedestilleerd die in dezen van belang zijn, zoals de ondoorzichtigheid en complexiteit van de organisatie van de principaal, de verkeersopvatting omtrent de inhoud van de functie van de vertegenwoordiger en de positie van de vertegenwoordiger binnen het beslissingsbevoegde orgaan.

Geen acrobatiek

Het arrest van de Hoge Raad d.d. 12 januari 2001 betreft een casus die mijns inziens zonder enige moeite in de sleutel van het toedoenbeginsel is te plaatsen. Daarvoor is geen juridische acrobatiek vereist en evenmin aanvaarding van de leer van de *apparent authority*. Gelet op de hiervoor besproken, door het hof relevant geachte omstandigheden was de toerekenbare schijn van vertegenwoordigingsbevoegdheid zeer zeker gewekt door het (niet-)doen van de pseudo-vertegenwoordigde. Immers, de besprekingen over de overeenkomst die zou worden aangegaan, werden gevoerd op het bedrijf van Kuijpers BV met, zo moet worden aangenomen, instemming van de directeur van Kuijpers BV. In dat kader is van belang dat Kuijpers, als bevoegd directeur van Kuijpers BV, de besprekingen enige tijd heeft bijgewoond en dat later in de besprekingen ook over prijs en levertijd overeenstemming is bereikt.

Een beperkte vertegenwoordigingsbevoegdheid die uit het handelsregister blijkt, dient een belangrijke rol te spelen bij de beantwoording van de vraag of de wederpartij, mede gelet op de aard van de verrichte rechtshandeling, op de schijn van vertegenwoordigingsbevoegdheid heeft mogen vertrouwen. Maar een zodanige inschrijving kan niet verhinderen dat onder omstandigheden schijn van vertegenwoordigingsbevoegdheid wordt aangenomen. Zodanige omstandigheden waren in casu volgens het hof aan de orde. Naar mijn mening was het terecht dat de Hoge Raad dit oordeel sanctioneerde.²⁰

In dit kader verdient nog bijzondere aandacht de door het hof relevant geachte omstandigheid dat Steijvers als wél rechtsgeldig vertegenwoordiger van Kuijpers BV de orderbevestiging van Wijnveen BV heeft gezien, doch naast zich neer heeft gelegd en niet onmiddellijk heeft laten weten dat Kuijpers BV zich niet gebonden achtte. Ook deze omstandigheid kan naadloos worden ingepast in het toedoenbeginsel. Dat het hier een gedraging van de pseudo-vertegenwoordigde betreft na de totstandkoming van de overeenkomst, acht de Hoge Raad terecht niet relevant.²¹

Snel meedelen

Een les voor de praktijk is dat de pseudo-vertegenwoordigde de wederpartij zo spoedig mogelijk na ontdekking van de vermeend ten onrechte gesloten overeenkomst dient mede te delen dat hij zich niet gebonden acht. n

Voor-werk II over buitengerechtelijke kosten

De Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak stelde een nieuw rapport samen over de vergoeding van buitengerechtelijke kosten; het eerste rapport verscheen in 1998. De voorstellen gaan, voor zover het aan de NVvR ligt, in per 1 april aanstaande.¹ De NVvR publiceert de voorstellen op haar website;² haar leden worden verder via interne kanalen op de hoogte gebracht. De redactie van het Advocatenblad meent dat de aanbevelingen en de toelichting erop voor de alledaagse praktijk van de advocaat belangrijk genoeg zijn voor publicatie van het gehele rapport.³ Maar ze doet dit niet zonder kritiek: zie de analyse van mr. P.C. Knijp gepubliceerd na het rapport op p. 223.

Rapport Voor-werk II

Rapport van de werkgroep van de Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak inzake de buitengerechtelijke kosten, zoals gewijzigd in november 2000

Inhoud

Samenvatting van de aanbevelingen

- 1 Inleiding
- 2 Wat te verstaan onder buitengerechtelijke kosten?
- 3 De huidige stand van zaken
- 4 Voorafgaande waarschuwing niet (meer) vereist
- 5 Geslaagde incasso versus niet geslaagde incasso
- 6 Onderscheid boetebeding, bedongen kosten en vermogensschade
- 7 Buitengerechtelijke kosten als boetebeding (art. 6:91 BW)
- 8 Bedongen buitengerechtelijke kosten
- 9 Vermogensschade (niet bedongen buitengerechtelijke kosten)
- 10 Buitengerechtelijke kosten/'administratiekosten'/informatiekosten
- 11 De advocaat in dienstbetrekking
- 12 De toegevoegde advocaat
- 13 Buitengerechtelijke kosten en rente
- 14 Omzetbelasting (BTW) over (buiten)gerechtelijke kosten
- 15 Het liquidatietarief
- 16 De rechtsbijstandverzekering

Bijlage: staffel kantonrechters

Samenvatting van de aanbevelingen

AANBEVELING I

Een vordering ter zake van bedongen buitengerechtelijke kosten, waaromtrent onweersproken wordt gesteld dan wel na betwisting is bewezen dat kosten zijn gemaakt, wordt – zonodig met toepassing van art. 57ab Rv – forfaitair gematigd tot twee punten van het toepasselijke liquidatietarief in eerste aanleg met een maximum van 15%

van de hoofdsom, te vermeerderen met de tot aan de dagvaarding vervallen rente voor zover deze in een bedrag is uitgedrukt, met dien verstande dat in kantonprocedures het tarief geldt als hierna in de bijlage is opgenomen, een en ander tenzij de schuldeiser gemotiveerd stelt en zonodig bewijst dat de werkelijk gemaakte kosten hoger zijn dan het forfaitaire bedrag als hiervoor bedoeld en deze redelijk zijn.

AANBEVELING II

Een vordering ter zake van niet bedongen buitengerechtelijke kosten, waaromtrent onweersproken wordt gesteld dan wel na betwisting is bewezen dat kosten zijn gemaakt, wordt – zonodig bij wijze van begroting/schatting van de schade ex art. 6:97 BW en eventueel bij wijze van matiging ex art. 6:109 lid 1 BW – forfaitair vastgesteld op twee punten van het toepasselijke liquidatietarief in eerste aanleg met een maximum van 15% van de hoofdsom, te vermeerderen met de tot aan de dagvaarding vervallen rente voor zover deze in een bedrag is uitgedrukt, met dien verstande dat in kantonprocedures het tarief geldt als hierna in de bijlage is opgenomen, een en ander tenzij de schuldeiser gemotiveerd stelt en zonodig bewijst dat de werkelijk gemaakte kosten hoger zijn dan het forfaitaire bedrag als hiervoor bedoeld, een en ander voor zover het redelijk is dat deze kosten zijn gemaakt en – wat de kosten hoger dan het forfaitaire bedrag betreft – voor zover deze kosten zelf redelijk zijn.

AANBEVELING III

'Administratiekosten' of 'bureaukosten' worden geacht begrepen te zijn in het forfaitaire bedrag ter zake van buitengerechtelijke kosten, tenzij de betreffende contractsbepaling als een boetebeding moet worden aangemerkt. Indien geen andere buitengerechtelijke kosten worden gevorderd of toegewezen, is afzonderlijke toewijzing van deze kosten echter wel mogelijk. Informatiekosten (bevolkingsregister/handelsregister) zijn aan te merken als verschotten.

1 Het LOCK (Landelijk Overleg van Coördinerend Kantonrechters) en de Landelijke vergadering van sectorvoorzitters van de civiele sectoren van de rechtbanken hebben geadviseerd de aanbevelingen in het rapport met ingang van 1 april a.s. toe te passen.

2 www.verenigingvoorrechtspraak.nl.

3 We besteedden aandacht aan het vorige rapport in *Advocatenblad* 1999-5, p. 261 en *Advocatenblad* 1999-11, p. 622.

AANBEVELING IV

Kosten van een advocaat in dienstbetrekking kunnen worden toegewezen conform de hiervoor onder 8 onderscheidenlijk onder 9 geformuleerde criteria, een en ander voor zover deze al dan niet tezamen met andere buitengerechtelijke kosten de forfaitaire toekenning als bedoeld in de aanbevelingen I en II niet te boven gaan.

AANBEVELING V

Een schuldeiser die wordt bijgestaan door een toegevoegd raadsman kan geen aanspraak maken op vergoeding van buitengerechtelijke kosten, tenzij deze kosten toch ten laste komen van de schuldeiser of door de uitspraak de ontbindende voorwaarde is vervuld.

AANBEVELING VI

Expliciet bedongen rente over buitengerechtelijke kosten is toewijsbaar vanaf de dag waarop deze kosten daadwerkelijk (door de schuldeiser) zijn betaald. Gevorderde wettelijke rente over buitengerechtelijke kosten als vermogensschade is toewijsbaar vanaf de dag der dagvaarding of zoveel eerder als de schuldenaar dienaangaande in gebreke is, een en ander voor zover deze kosten voordien daadwerkelijk zijn betaald.

AANBEVELING VII

BTW over buitengerechtelijke kosten wordt slechts toegewezen indien de schuldeiser stelt en bij betwisting bewijst dat hij geen ondernemer is in de zin van art. 7 van de Wet op de omzetbelasting 1968 of dat hij als ondernemer een vrijgestelde prestatie verricht waarop de vordering betrekking heeft. Ten aanzien van het liquidatietarief als bedoeld in de aanbevelingen I en II geldt hetzelfde. Het liquidatietarief ter zake van salaris voor de procureur wordt nimmer verhoogd met BTW.

1 Inleiding

1.1 In TREMA XII, aflevering 8, september 1989 is op p. 279 e.v. het rapport van de toenmalige werkgroep 'Buitengerechtelijke Kosten' gepubliceerd. Deze werkgroep, ingesteld op verzoek van de sectie kantonrechters van de Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak, is gevraagd om een op uniformiteit gericht advies uit te brengen over de toeschatting van buitengerechtelijke incassokosten.

Een conceptrapport heeft die werkgroep destijds aan de functionele autoriteiten van de rechterlijke macht voorgelegd. Uiteindelijk zijn vijf aanbevelingen gedaan inzake beslissingen omtrent vorderingen tot betaling van buitengerechtelijke incassokosten.

1.2 Bij brief van 19 januari 1995 heeft een werkgroep van de arrondissementsrechtbank te Leeuwarden een rapport aan het bestuur van de Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak aangeboden met daarbij het verzoek te bezien in hoeverre een evaluatie van het in 1989 gepubliceerde rapport zinvol zou zijn.

Gelet op de ontwikkelingen in wetgeving en rechtspraak heeft het bestuur het nuttig geoordeeld een werkgroep in te stellen die zich over het rapport zou buigen en waar nodig aanpassingen zou voorstellen (verder aangeduid als de werkgroep *Voor-werk*).

De werkgroep *Voor-werk* bestaat uit: mr. F.B. Falkena, destijds vice-president gerechtshof Leeuwarden thans advocaat te Amsterdam, voorzitter, mr. M.F.L.M. van der Grinten, vice-president arrondissementsrechtbank Rotterdam, lid, mr. H.R.M. Jenné, advocaat te Alkmaar, lid, mr. M.A. Kamp, kantonrechter te Leiden, lid, en B.F.A. de Haan, later opgevolgd door mevr. S.A. van den Hoek, ieder stafmedewerker van de Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak, secretaris.

De uitkomsten van de binnen de werkgroep *Voor-werk* gevoerde discussies zijn neergelegd in het onderhavige rapport, waarin in het kort enkele aanbevelingen zijn geformuleerd.

Alvorens het rapport door de werkgroep *Voor-werk* is vastgesteld, is dit ter consultatie aangeboden aan de gerechtshoven, de arrondissementsrechtbanken, de kantonrechters, de Nederlandse Orde van Advocaten, de Koninklijke Vereniging van Gerechtsdeurwaarders, en de Nederlandse Vereniging van Rechtskundige Adviseurs. Schriftelijke reacties zijn binnengekomen.

Op 30 maart 1998 hebben de Koninklijke Vereniging van Gerechtsdeurwaarders, de Nederlandse Vereniging van Rechtskundige Adviseurs en de (Tariefcommissie van de) Nederlandse Orde van Advocaten de respectieve standpunten mondeling ten overstaan van de werkgroep *Voor-werk* toegelicht.

Bij de vaststelling van dit uiteindelijke rapport is waar mogelijk rekening gehouden met de ontvangen reacties en de mondeling naar voren gebrachte gezichtspunten.*

Na de publicatie van het rapport als bijlage bij *Trema* 1998 nr. 9 heeft op 29 oktober 1999 (nader) overleg plaatsgevonden met de vertegenwoordigers van de Koninklijke Vereniging van Gerechtsdeurwaarders, de Vereniging voor Incasso Advocaten en de Vereniging voor Rechtskundige Adviseurs. Voorts heeft de werkgroep op 29 november 1999 na schriftelijke voorbereiding overleg gepleegd met het dagelijks bestuur van het LOCK (Landelijk Overleg Coördinerend Kantonrechters) en de voorzitter van de Kring van Kantonrechters hetgeen uiteindelijk geleid heeft tot de totstandkoming van een specifieke staffel kantonrechters (bijlage).

De werkgroep heeft ook beraadslaagd over de aldus te harer kennis gebrachte (nadere) standpunten. Dit heeft geleid tot aanpassing op enkele punten van het in 1998 gepubliceerde rapport. Opmerking verdient dat de stellingnames van de diverse vertegenwoordigers bepaald niet eensluidend waren, zodat de werkgroep keuzes heeft moeten maken.

De voorzitter van de werkgroep heeft (op 13 oktober 2000) nog van gedachten gewisseld met de vergadering van sectorvoorzitters van de civiele sectoren van de rechtbanken. Dit overleg heeft ertoe geleid dat het gewijzigde rapport op enkele (redactionele) punten opnieuw is bijgesteld. Voorts heeft deze vergadering in overweging gegeven de laatste volzin van overweging VII te schrappen. Mede gelet op andere (schriftelijk) commentaren op de aanbeveling inzake het nasalaris heeft de werkgroep de gehele paragraaf (nr. 15) geschrapt.

De werkgroep acht het onder de gegeven omstandigheden beter om eventuele aanpassingen van de regeling van het nasalaris te doen plaatsvinden in het kader van een herziening van het liquidatietarief.

Bij het ontwerpen van de eindversie heeft de werkgroep tevens rekening gehouden met de opmerkingen namens de sectievoorzitters civiel van de gerechtshoven (zoals verwoord bij schrijven van 5 september 2000) en opmerkingen van de vergadering van het LOCK van 9 januari 2001.

2 Wat te verstaan onder buitengerechtelijke kosten?

2.1 In het rapport uit 1989 werd consequent gesproken over buitengerechtelijke incassokosten, zijnde de kosten als bedoeld in art. 6:1.9.2, lid 2 sub c NBW (thans art. 6:96 lid 2 sub c BW): de redelijke kosten ter verkrijging van voldoening buiten rechte. De aanbevelingen van de werkgroep *Voor-werk* hebben betrekking op alle buitengerechtelijke kosten die voor afzonderlijke vergoeding in aanmerking komen.

Het onderhavige advies heeft betrekking op de bedongen buitengerechtelijke kosten alsmede op alle redelijke en in redelijkheid gemaakte kosten ter verkrijging van voldoening buiten rechte.

De toetssteen voor toewijzing van niet bedongen kosten bij wijze van schadevergoeding is – overeenkomstig wet en rechtspraak – of de kosten qua omvang binnen redelijke grenzen zijn gebleven en of het redelijk is geweest

* Het hoofdbestuur van de Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak heeft in de vergadering van 8 september 1998 het rapport goedgekeurd. De colleges wordt verzocht om vanaf 1 december 1998 zo veel als mogelijk te werken conform de aanbevelingen in het rapport.

om in de gegeven omstandigheden de betreffende kosten te maken.

2.2 Zoals reeds door de werkgroep in 1989 is aangegeven (onder verwijzing naar het arrest van de Hoge Raad van 3 april 1987, *NJ* 1988, 275) en zoals in art. 6:96 lid 2, laatste bijzin, BW en art. 57 lid 6 Rv is gecodificeerd, dienen de buitengerechtelijke kosten geen betrekking te hebben op verrichtingen waarvoor de in de art. 56 en 57 Rv bedoelde kosten een vergoeding plegen in te sluiten waaronder ook de kosten ter voorbereiding van gedingstukken en ter instructie van de zaak. Vgl. HR 27 juni 1997, *NJ* 1997, 651. Voor nadere uitwerking dienaangaande wordt verwezen naar paragraaf 8.

3 De huidige stand van zaken

3.1 Voor de incasso van vorderingen buiten een procedure om werden en worden veelal gefixeerde tarieven aan de opdrachtgever in rekening gebracht. De ratio voor de fixatie van dat tarief is, naar de indruk van de werkgroep, onder meer dat het een eenvoudige manier van afrekenen is, waarmee bij voorbaat geschillen over het in rekening te brengen honorarium worden voorkomen. Slaagt de incasso niet, dan zal in de regel worden afgerekend op basis van bestede tijd (advocatuur), of wordt, behoudens een bedrag aan administratiekosten, niets in rekening gebracht (veel incassobureaus).

Een probleem lijkt te ontstaan, wanneer de incasso in eerste instantie niet succesvol is, en overgegaan moet worden tot dagvaarding van de debiteur.

3.2 Bij de advocatuur onderkent de werkgroep de tendens om bedoelde gefixeerde incassotarieven ook dan aan de debiteur in rekening te brengen, en zulks ongeacht of de door de crediteur en debiteur gesloten overeenkomst daartoe grond biedt. De motivering daarvoor is dan dat voorafgaand aan de procedure – achteraf gezien vergeefse – pogingen zijn ondernomen om de debiteur tot betaling te bewegen. Veelal, maar overigens niet altijd, gaat het daarbij om beperkte activiteiten, die in belangrijke mate kunnen worden geschaard onder de activiteiten waarvoor de veroordeling in de proceskosten een vergoeding pleegt in te sluiten. Zeker wanneer sprake is van een omvangrijke vordering, rijst regelmatig de vraag of het voor die preprocesuele activiteiten in rekening te brengen incassotarief nog wel in een redelijke verhouding staat tot de omvang van die activiteiten. Opgemerkt moet overigens worden dat het binnen de advocatuur van oudsher geldende Declaratieschema (waarvan het incassotarief onderdeel uitmaakte) niet meer van toepassing is, nu de advocatuur is overgegaan tot een aan de marktwerking onderhevige vrije tariefvorming. Afgewacht moet worden tot welke ontwikkelingen dat zal leiden.

3.3 Bij incassobureaus lijkt het overeengekomen gefixeerde incassotarief vaak niet alleen de incasso zonder procedure te dekken, maar het gehele incassotraject, vanaf het ter incasso in handen krijgen van de vordering tot en met het uiteindelijk daadwerkelijk incasseren van het

gevoerde bedrag, waarbij de eventueel te maken proceskosten en kosten van ingeschakelde derden al dan niet afzonderlijk aan de opdrachtgever in rekening worden gebracht. Het overeengekomen incassotarief dekt daarmee niet alleen de preprocesuele activiteiten, maar ook, althans deels, de processuele, en tenslotte de postprocesuele activiteiten. De debiteur zal in dat geval niet alleen het overeengekomen incassotarief moeten voldoen, maar daarnaast ook nog de geliquideerde proceskosten waarin hij wordt veroordeeld. Wanneer het tot een procedure komt, levert een dergelijk incassotarief het probleem op dat het mede dient ter dekking van activiteiten die nog ondernomen moeten worden, terwijl voorts (in een aantal gevallen) onzeker is of de crediteur wel schade zal lijden tot de hoogte van het gefixeerde incassotarief nu dat tarief veelal slechts berekend zal worden over de vordering voor zover deze daadwerkelijk is geïncasseerd.

Er bestaat overigens een vrij grote mate van verscheidenheid aan tarieven, waarbij de incassobureaus het financiële risico dat zij lopen doordat de debiteur niet of niet geheel betaalt op verschillende wijze (deels) hebben afgedekt. Bekend is dat een aantal bureaus werkt met abonnementstarieven, waarbij de hoogte van het incassotarief afhankelijk is van de ouderdom van de vordering, en van de vraag of de incasso wel of niet plaatsvindt door middel van een procedure. In de meeste gevallen wordt het door de opdrachtgever verschuldigde incassotarief berekend over het daadwerkelijk geïnde bedrag, maar het komt ook wel voor dat het over de totale vordering berekende incassotarief wordt verrekend met de eerste betaling(en) door de debiteur, ongeacht of deze de hele vordering voldoet of niet.

3.4 De werkgroep constateert dat de opvattingen van de diverse rechterlijke colleges omtrent de toewijsbaarheid van gevorderde buitengerechtelijke kosten uiteenlopen. Deze verschillen manifesteren zich met name in de mate waarin

- (a) eisen worden gesteld aan de stelplicht (vooral van belang bij verstekzaken),
- (b) vaste tarieven worden aanvaard,
- (c) gestelde verrichtingen moeten worden aangetoond,
- (d) van bevoegdheid tot matiging gebruik wordt gemaakt,
- (e) overeengekomen dan wel wettelijke rente over buitengerechtelijke kosten wordt toegewezen (waarbij de ingangsdatum een rol speelt), en
- (f) het geoorloofd wordt geacht dat reeds bij voorbaat vergoeding wordt gevraagd voor de na het vonnis ter incassering te ondernemen activiteiten.

De hiervoor aangeduide opvattingen leiden ook ertoe dat de wijze van afdoening van dergelijke zaken kan verschillen. Met name bij verstekzaken kunnen deze verschillen manifest worden. Zo stellen enkele colleges in verstekzaken zonnig de eisende partij bij tussenvonnis in de gelegenheid omtrent de (grondslag van de) gevorderde buitengerechtelijke kosten (nadere) informatie te verschaffen, terwijl andere colleges de niet onderbouwde buitengerechtelijke kosten direct toe- dan wel afwijzen.

De indruk bestaat dat in de praktijk steeds meer een forfaitaire ‘toeslag’ van 15% berekend over de hoofdsom wordt gevorderd. Integrale toekenning daarvan wordt in de rechtspraak nogal eens geacht te leiden tot kennelijk onaanvaardbare gevolgen en deswege gematigd. Zie hierna onder 8 en 9.

4 Voorafgaande waarschuwing niet (meer) vereist

4.1 Anders dan hetgeen in het rapport uit 1989 onder 2.5.3 is vastgelegd, is de werkgroep van oordeel dat het ontbreken van een voorafgaande sommatie met aanzegging dat bij niet tijdige voldoening de vordering uit handen wordt gegeven, niet zonder meer een afwijzingsgrond kan opleveren. Onder het huidige BW is immers in beginsel geen sommatie meer vereist. Wel is denkbaar dat het al dan niet waarschuwen van de debiteur voor het ontstaan van buitengerechtelijke kosten een factor oplevert waarmee rekening kan worden gehouden bij de toetsing of de betreffende kosten redelijkerwijs (al) moesten worden gemaakt.

5 Geslaagde incasso versus niet geslaagde incasso

5.1 In het kader van deze rapportage zal geen aandacht worden geschonken aan een opdracht tot incasso die tot resultaat heeft dat de uit handen gegeven vordering (alsnog) wordt voldaan en de eventueel daaruit voortvloeiende verbintenis van de schuldenaar om, al dan niet geconvenieerde, buitengerechtelijke kosten te vergoeden. De vraag naar de verschuldigdheid van deze kosten kan als een afzonderlijk geschil aan de rechter worden voorgelegd. In een dergelijk geding zal ook de vraag aan de orde zijn of de gevorderde buitengerechtelijke kosten ingevolge een beding dan wel als schadevergoeding toewijsbaar zijn, en zo ja of er grond is voor (ambtshalve) matiging. De rechter zal in die situatie de buitengerechtelijke kosten kunnen toewijzen tot twee punten van het liquidatietarief over de oorspronkelijke hoofdsom, dit overeenkomstig de hierna te formuleren aanbeveling I, onderscheidenlijk II en daarnaast een proceskostenveroordeling uitspreken onder toepassing van het liquidatietarief bij vorenbedoeld forfaitair bedrag.

5.2 Indien een poging tot incasso buiten rechte niet tot resultaat leidt, zijn de in de voorfase - voorafgaand aan een geding - gemaakte kosten naar het oordeel van de werkgroep niet te kwalificeren als incassokosten. Onder omstandigheden kunnen echter deze kosten als buitengerechtelijke kosten voor vergoeding in aanmerking komen. In dat geval is niet vanzelfsprekend dat de tussen de crediteur en de opdrachtgever afgesproken incassotarieven als redelijke kosten zijn aan te merken.

De werkgroep merkt in dit verband op dat een vast tarief voor de inning buiten rechte ter vergoeding van gefixeerde kosten moet worden onderscheiden van de kosten ter zake van verrichtingen welke aan een - uiteindelijk aangespannen - procedure voorafgaan en waarvoor het liquidatietarief geacht wordt (mede) een vergoeding te verschaffen.

Opmerking verdient verder dat bij gedeeltelijke incasso het gerechtvaardigd kan zijn dat over het geïncasseerde deel het geconvenieerde percentage dan wel een redelijke vergoeding kan worden toegekend ter zake van buitengerechtelijke kosten.

6 Onderscheid boetebeding, bedongen kosten en vermogensschade

6.1 Een tussen partijen overeengekomen beding dat de schuldenaar bij niet (tijdige) nakoming van zijn verbintenis een vast bedrag of een vast percentage aan de schuldeiser dient te voldoen, ongeacht of kosten tot het bewegen van de schuldenaar tot nakoming zijn gemaakt, is aan te merken als een *boetebeding*. Dit beding moet enkel het karakter hebben van een aansporing tot nakoming dan wel tevens van een vast bedrag aan schadevergoeding (art. 6:91 BW). Hier verdient nog opmerking dat een boetesom-gelet op het bepaalde in art. 6:92 lid 1 BW- niet naast de hoofdsom kan worden gevorderd tenzij de boete op de enkele vertraging is gesteld. Deze bepaling is echter regelend recht zodat partijen daarvan kunnen – en in de praktijk regelmatig – afwijken (art. 6:92 lid 1 BW). (Hierna onder 7 wordt op het boetebeding ingegaan.)

6.2 Onder *bedongen (of geconvenieerde) buitengerechtelijke kosten* worden verstaan (werkelijk gemaakte) kosten waarvan tevoren is overeengekomen dat deze door de schuldenaar dienen te worden voldaan indien zijn tekortkoming in de nakoming van de verbintenis (deze) kosten hebben veroorzaakt. Ook kan worden overeengekomen dat deze kosten geacht worden een bepaald bedrag of een bepaald percentage van de niet betaalde hoofdsom te belopen. (Hierna wordt onder 8 op de bedongen kosten ingegaan.)

6.3 Vermogensschade omvat mede de redelijke kosten als omschreven in art. 6:96 lid 2 BW, waarvan in dit verband met name van belang zijn de kosten ter verkrijging van voldoening buiten rechte als bedoeld onder c in dat artikellid. Het gaat dan in beginsel om *niet-bedongen buitengerechtelijke kosten*. (Hierna wordt onder 9 op de niet bedongen buitengerechtelijke kosten ingegaan.)

7 Buitengerechtelijke kosten als boetebeding (art. 6:91 BW)

7.1 Indien een toerekenbare tekortkoming vaststaat en de betreffende contractsbepaling moet worden aangemerkt als een boetebeding, dient aan de hand van het bepaalde in de art. 6:92 en 6:93 BW te worden beoordeeld of de boete verschuldigd is. Eerst daarna is aan de orde de hoogte van de boetesom. Zoals hiervoor opgemerkt onder 6.1, kan een boetesom in beginsel niet naast de hoofdsom worden gevorderd.

7.2 Matiging van de boete kan in beginsel slechts geschieden op 'verlangen' van de schuldenaar. Aan het verzoek tot matiging behoeven geen formele eisen te worden gesteld. Het verzoek kan naar het oordeel van de

werkgroep ook mondeling gedaan worden.

De matiging kent de drempel dat 'de billijkheid dit klaarblijkelijk eist' en de ondergrens van de schadevergoeding 'op grond van de wet'. Zie art. 6:94 BW. Onder meer impliceert dit dat geen matiging mag plaatsvinden tot beneden de - eventueel gematigde - vermogensschade als bedoeld in art. 6:96 lid 2 BW.

De rechter kan evenwel ambtshalve matigen voor zover de boete geacht kan worden te zijn bedongen ter vergoeding van proceskosten of van buitengerechtelijke kosten als bedoeld in art. 6:96 lid 2 BW. Dit op grond van art. 57ab Rv.

8 Bedongen buitengerechtelijke kosten

8.1 Bij overeenkomst kan bij voorbaat worden bedongen dat de werkelijke proceskosten en/of de buitengerechtelijke kosten - onder welke benaming ook - integraal voor rekening komen van de schuldenaar die tekortschiet in de nakoming van de overeengekomen verbintenis. Veelal wordt opgenomen dat de buitengerechtelijke kosten (ten minste) een vast bedrag of een bepaald percentage belopen.

8.2 Zoals hiervoor onder 7.2 reeds ter sprake is gebracht, is de rechter bevoegd - zelfs ambtshalve - de bedongen kosten te matigen tot 'het bedrag van de krachtens de wet te begroten proceskosten onderscheidenlijk het bedrag van de buitengerechtelijke kosten die, gelet op de tarieven volgens welke zodanige kosten aan de opdrachtgever gewoonlijk in rekening worden gebracht, jegens de wederpartij redelijk zijn' (art. 57ab Rv).

De bodem voor het matigen van de proceskosten levert weinig problemen op. Matiging tot beneden het zogenaamde liquidatietarief ontbeert wettelijke grondslag.

Lastiger is het te bepalen wat de gebruikelijke tarieven zijn en wat *gelet* op deze tarieven 'redelijk' is.* Het gaat immers per definitie om een poging tot incasso buiten rechte die niet tot resultaat heeft geleid. Zie de hiervoor onder 5.2 gemaakte onderscheiding. Naar het oordeel van de werkgroep is daarom het voormalige incassotarif van de Orde in geval van een procedure inzake de hoofdvordering niet van toepassing. Evenmin kan een referentiepunt zijn tarieven waarin een vergoeding ligt besloten voor het gehele traject van de incasso inclusief een gerechtelijke procedure en de executie van een vonnis. Deze incassotarieven kunnen derhalve niet worden aangemerkt als de gewoonlijk in rekening te brengen tarieven in de zin van art. 57ab, eerste lid, Rv. Dit heeft tot gevolg dat in beginsel de omvang van de verrichtingen en het uurta-

rief voor de rechter bepalend zijn voor de redelijkheid van de gevorderde buitengerechtelijke kosten.

8.3 De werkgroep meent dat als uitgangspunt dient te worden genomen dat verrichtingen voorafgaand aan het geding worden gezien als voorbereiding van de gedingstukken en instructie van de zaak. Wil er sprake zijn van afzonderlijk voor vergoeding in aanmerking komende kosten, dan zal het moeten gaan om verrichtingen die meer omvatten dan een enkele (eventueel herhaalde) aanmaning, het enkel doen van een –niet aanvaard- schikkingsvoorstel, het inwinnen van eenvoudige inlichtingen of het op de gebruikelijke wijze samenstellen van het dossier. Een combinatie van (een) aanmaning(en) en het doen van (een) schikkingsvoorstel(len) of het daadwerkelijk voeren van schikkingsonderhandelingen kan wel tot toewijzing van buitengerechtelijke kosten leiden. De werkgroep is van oordeel dat de door de Hoge Raad geformuleerde criteria aldus zijn geconcretiseerd. De werkgroep beoogt in deze geen eigen criteria te ontwikkelen, maar slechts aan te sluiten bij de bestaande rechtsontwikkeling.

8.4 Onvoldoende grond voor toewijzing zal zijn de enkele afspraak tussen de schuldeiser en de met incasso belaste persoon of instantie. Aan een afspraak met een derde kan de schuldeiser jegens de schuldenaar geen rechten ontfen.

8.5 Opmerking verdient dat een beding inhoudende dat ook zonder dat als buitengerechtelijk aan te merken werkzaamheden zijn verricht 15% of een ander percentage of vast bedrag verschuldigd is, moet worden aangemerkt als een boetebeding – waarnaast de hoofdsom alleen dan kan worden gevorderd als de boete op de enkele vertraging is gesteld – en afhankelijk van de formulering wellicht als een onredelijk bezwarend beding ter zake van bewijslastverdeling.

8.6 Tegen de achtergrond van het onder 8.3 vermelde uitgangspunt, en gelet op hetgeen onder 8.5 is opgemerkt, rust in de opvatting van de werkgroep op de eisende partij, wil zij recht kunnen doen gelden op de hierna aan te duiden forfaitaire toewijzing, de plicht om te stellen dat er meer omvattende, als buitengerechtelijk aan te merken, werkzaamheden zijn verricht. Dat betekent dat in ieder geval moet worden aangegeven dat de werkzaamheden waarvan vergoeding wordt gevorderd zijn aan te merken als verrichtingen anders dan die 'ter voorbereiding van de gedingstukken en ter instructie van de zaak'. Aldus is de schuldeiser in dezelfde processuele positie als de schuldeiser die zonder beding bedoelde kosten als vermogensschade vordert.

8.7 Naar het oordeel van de werkgroep is het wenselijk en praktisch om het (toevallige) onderscheid tussen de rechtsverhoudingen waarin buitengerechtelijke kosten zijn geconvenieerd en die waarin (slechts) sprake is van buitengerechtelijke kosten als vermogensschade zoveel mogelijk te elimineren. Uitgaande van de gedachte

* Invoeringswet boeken 3 & 6 NBW, eerste gedeelte bevattende wijziging, 16593 nr 3, Memorie van Toelichting, pagina 10 en 11, waarin onder meer staat: 'voor wat de buitengerechtelijke kosten betreft zal moeten worden aangesloten bij de regel van art. 6:96 lid 2 sub b en c; waar het in de eerste plaats aankomt op de vraag of de betreffende kosten jegens de wederpartij 'redelijk' zijn. Bij dit alles moet echter in het oog worden gehouden dat de tarieven voor de rechter wel een belangrijk gegeven zijn, maar dat hij daaraan bij de uitoefening van zijn matigingsbevoegdheid niet is gebonden. Zo blijft hij bevoegd de redelijkheid van het tarief, in het bijzonder jegens de wederpartij aan wie het in rekening gebracht pleegt te worden, te beoordelen.'

dat het hierna te ontwikkelen systeem van vaststelling van de vergoeding van niet bedongen buitengerechtigde kosten tot een redelijke vergoeding leidt en aansluit bij het niveau van kosten dat gewoonlijk in rekening kan worden gebracht, is er geen reden de geconvenieerde kosten anders te beoordelen. Inmiddels heeft de werkgroep geconstateerd dat het elimineren van het onderscheid tussen bedongen en niet bedongen buitengerechtigde kosten brede instemming geniet.

Daarom stelt de werkgroep voor in geval van bedongen buitengerechtigde kosten deze als regel – zonedig met toepassing van art. 57ab Rv – forfaitair te matigen tot twee punten van het toepasselijke liquidatietarief in eerste aanleg met een maximum van 15% van de hoofdsom, te vermeerderen met de tot aan de dagvaarding vervallen rente voor zover deze in een bedrag is uitgedrukt, met dien verstande dat voor de kantonprocedures het tarief geldt als hierna in de bijlage is opgenomen. De in de bijlage opgenomen staffel voor kantonprocedures is door het LOCK ontwikkeld op verzoek van de werkgroep.

Onder *hoofdsom* wordt in dit verband verstaan het bedrag zoals bij inleidende dagvaarding gevorderd en voor zover voor toewijzing vatbaar is, met dien verstande dat eventuele betalingen voor of na het aanbrengen van de zaak in de regel naar evenredigheid moeten worden toegerekend aan de hoofdsom onderscheidenlijk de buitengerechtigde kosten. Naar het oordeel van de werkgroep heeft art. 6:44 BW betrekking op daadwerkelijk gemaakte kosten.

De schuldeiser zal om aanspraak te kunnen maken op vorenbedoelde forfaitaire vergoeding dienen te stellen, en zonedig te bewijzen dat daadwerkelijk buitengerechtigde kosten zijn gemaakt. Het forfaitaire karakter brengt ook mee dat de schuldeiser in het algemeen met deze stelling en dit bewijs kan volstaan. Hij behoeft niet te bewijzen dat de omvang van de verrichte buitengerechtigde activiteiten de forfaitaire vergoeding rechtvaardigt. Wel zal de schuldeiser desgewenst in de gelegenheid moeten worden gesteld aan te tonen dat de werkelijk gemaakte buitengerechtigde kosten hoger zijn dan het forfaitaire bedrag. Omtrent de daaraan verbonden (extra) proceskosten zal in beginsel een beslissing worden gegeven op basis van ongelijk. Uiteraard kan nooit meer worden toegewezen dan bedongen en (jegens de wederpartij) redelijk is.

8.8 AANBEVELING I

Een vordering ter zake van bedongen buitengerechtigde kosten, waaromtrent onweersproken wordt gesteld dan wel na betwisting is bewezen dat kosten zijn gemaakt, wordt – zonedig met toepassing van art. 57ab Rv – forfaitair gematigd tot twee punten van het toepasselijke liquidatietarief in eerste aanleg met een maximum van 15% van de hoofdsom, te vermeerderen met de tot aan de dagvaarding vervallen rente voor zover deze in een bedrag is uitgedrukt, met dien verstande dat in kantonprocedures het tarief geldt als hierna in de bijlage is opgenomen, een en ander tenzij de schuldeiser gemotiveerd stelt en zonedig bewijst dat de werkelijk gemaakte kosten hoger zijn dan het forfaitaire bedrag als hiervoor bedoeld en deze redelijk zijn.

9 Vermogensschade (niet bedongen buitengerechtigde kosten)

9.1 Buitengerechtigde kosten als bedoeld in art. 6:96 lid 2 BW komen voor vergoeding in aanmerking indien deze de dubbele redelijkheidstoets kunnen doorstaan en het liquidatietarief daarop geen betrekking heeft.

De schuldeiser die dergelijke kosten vordert, dient naar huidige rechtsopvatting te stellen en te specificeren dat deze kosten zijn gemaakt ter zake van andere verrichtingen dan die waarvoor de in de art. 56 en 57 Rv bedoelde kosten een vergoeding plegen in te sluiten. Vgl. r.o. 3.5 in HR 26 maart 1993, *NJ* 1995, 42. Bij betwisting van de gestelde feiten rust de bewijslast op de schuldeiser.

De specificatie als hiervoor bedoeld dient – opnieuw volgens huidige rechtsopvatting – te bestaan uit een omschrijving van de verrichtingen – andere dan die bedoeld in art. 57 lid 6 Rv –, het daarmee gemoeide aantal uren en het gehanteerde uurtarief. Het zal naar het oordeel van de werkgroep ook in deze situatie moeten gaan om verrichtingen die meer omvatten dan een enkele (eventueel herhaalde) sommatie of het enkel doen van een - niet aanvaard - schikkingsvoorstel, het inwinnen van eenvoudige inlichtingen of het op gebruikelijke wijze samenstellen van het dossier. Zie het hiervoor onder 8.3 dienaangaande gestelde.

9.2 Indien de schuldeiser aan deze stelplicht voldoet en in geval van betwisting de gestelde feiten bewijst, dient de rechter via de dubbele redelijkheidstoets van art. 6:96 lid 2 BW en de begroting/schatting ex art. 6:97 BW tot een zelfde resultaat te komen als bij bedongen buitengerechtigde kosten via matiging ex art. 57 ab Rv. Zonedig kan de rechter op de voet van art. 6:109 lid 1 BW matigen. In de beslissing moet tot uitdrukking worden gebracht dat onder de gegeven omstandigheden toekenning van volledige schadevergoeding tot kennelijk onaanvaardbare gevolgen zou leiden. Opmerking verdient dat ook de omvang van de toe te wijzen hoofdsom daarbij een rol kan spelen. Vgl. HR 9 december 1994, *NJ* 1995, 250. Het komt de werkgroep voor dat het in art. 6:109 BW neergelegde criterium niet tot andere uitkomsten behoort te leiden dan de matiging op grond van art. 57ab Rv.

9.3 De werkgroep is van oordeel dat ook bij niet bedongen buitengerechtigde kosten een eenvoudig en praktisch te hanteren systeem verre de voorkeur verdient. Daarom stelt de werkgroep voor ook bij een vordering ter zake van buitengerechtigde kosten als vermogensschade een forfaitair instrument te hanteren zoals hiervoor onder 8.7 is omschreven, met dien verstande dat zonedig de schade wordt begroot/geschat ex art. 6:97 BW en eventueel gematigd ex art. 6:109 lid 1 BW.

Anders dan bij bedongen buitengerechtigde kosten dient wel voldaan te zijn aan de dubbele redelijkheidstoets dat alleen kosten kunnen worden toegewezen waarvan het redelijk is dat deze zijn gemaakt en waarvan de hoogte – ook in verhouding tot de hoofdsom – redelijk is. De drempel dat het redelijk moet zijn dat deze kosten zijn

gemaakt, blijkt in de huidige rechtspraktijk echter vrijwel steeds te worden gehaald.

Uiteraard kan ter zake van buitengerechtigde kosten nooit meer worden toegewezen – ook forfaitair niet – dan is gevorderd.

9.4 AANBEVELING II

Een vordering ter zake van niet bedongen buitengerechtigde kosten, waaromtrent onweersproken wordt gesteld dan wel na betwisting is bewezen dat kosten zijn gemaakt, wordt – zonedig bij wijze van begroting/schatting van de schade ex art. 6:97 BW en eventueel bij wijze van matiging ex art. 6:109 lid 1 BW – forfaitair vastgesteld op twee punten van het toepasselijke liquidatietarief in eerste aanleg met een maximum van 15% van de hoofdsom, te vermeerderen met de tot aan de dagvaarding vervallen rente voor zover deze in een bedrag is uitgedrukt, met dien verstande dat in kantonprocedures het tarief geldt als hierna in de bijlage is opgenomen, een en ander tenzij de schuldeiser gemotiveerd stelt en zonedig bewijst dat de werkelijk gemaakte kosten hoger zijn dan het forfaitaire bedrag als hiervoor bedoeld, een en ander voor zover het redelijk is dat deze kosten zijn gemaakt en – wat de kosten hoger dan het forfaitaire bedrag betreft – voor zover deze kosten zelf redelijk zijn.

10 Buitengerechtigde kosten/ 'administratiekosten'/informatiekosten

10.1 Kosten gemaakt voorafgaand aan een procedure worden nogal eens onder een andere noemer dan buitengerechtigde kosten gevorderd.

De grondslag daarvoor kan zijn een tevoren gemaakt beding dat een vast bedrag aan 'administratiekosten' ('bureaunkosten') of informatiekosten (bevolkingsregister/handelsregister) ten laste van de schuldenaar wordt gebracht in geval van tekortschieten van laatstgenoemde in de nakoming van een verbintenis.

Eigen kosten van de schuldeiser – niet zijnde de te betalen kosten van door hem ingeschakelde derden – kunnen ook kosten zijn als bedoeld in art. 6:96 lid 2 sub c BW. Zie PG 6, blz. 337/338. Deze kosten komen derhalve in beginsel als vermogensschade voor vergoeding in aanmerking. Bij toekenning van het forfaitaire tarief als in aanbeveling I of II bedoeld worden deze kosten in beginsel geacht in die vergoeding begrepen te zijn.

10.2 De werkgroep is van oordeel dat administratiekosten/bureaunkosten – voor zover deze al voldoen aan de hiervoor onder 8 resp. 9 geformuleerde criteria – geacht kunnen worden in het forfaitaire bedrag ten belope van twee punten van het liquidatietarief ter zake van de buitengerechtigde kosten te zijn begrepen. Afzonderlijke toewijzing is wel mogelijk indien geen andere buitengerechtigde kosten worden gevorderd dan wel indien de betreffende contractsbepaling als een boetebeding moet worden aangemerkt.

10.3 Kosten van nazoeking en informatie (bevolkingsregister/handelsregister) dienen gelet op het bepaalde in art. 53 WTBZ als verschotten te worden aangemerkt.

10.4 AANBEVELING III

'Administratiekosten' of 'bureaustkosten' worden geacht begrepen te zijn in het forfaitaire bedrag ter zake van buitengerechtigde kosten, tenzij de betreffende contractsbepaling als een boetebeding moet worden aangemerkt. Indien geen andere buitengerechtigde kosten worden gevorderd of toegewezen, is afzonderlijke toewijzing van deze kosten echter wel mogelijk. Informatiekosten (bevolkingsregister/handelsregister) zijn aan te merken als verschotten.

11 De advocaat in dienstbetrekking

11.1 Onder een advocaat in dienstbetrekking wordt in dit verband verstaan een advocaat in de zin van de Verordening op de praktijkuitoefening in dienstbetrekking.

11.2 De kosten van een advocaat in dienstbetrekking van de schuldeiser zijn aan te merken als eigen kosten van die schuldeiser. Zoals hiervoor onder 10.1 opgemerkt, komen eigen kosten in beginsel als vermogensschade voor vergoeding in aanmerking. Ook kunnen deze kosten deel uitmaken van geconvenieerde buitengerechtigde kosten.

11.3 Kosten verbonden aan verrichtingen door de eigen advocaat zijn naar het oordeel van de werkgroep toewijsbaar op basis van de aanbevelingen I of II, een en ander voor zover niet tevens andere buitengerechtigde kosten worden toegekend. Vgl. HR 16-10-1998, NJ 1999, 196. Met andere woorden, naast een forfaitaire vergoeding als hiervoor bedoeld, is geen plaats voor een extra bedrag ter zake van kosten van de eigen advocaat behoudens in het geval dat de schuldeiser gebruik maakt van zijn recht aan te tonen dat de werkelijk gemaakte kosten hoger zijn dan de forfaitaire vergoeding.

11.4 AANBEVELING IV

Kosten van een advocaat in dienstbetrekking kunnen worden toegewezen conform de hiervoor onder 8 onderscheidenlijk onder 9 geformuleerde criteria, een en ander voor zover deze al dan niet tezamen met andere buitengerechtigde kosten de forfaitaire toekenning als bedoeld in de aanbevelingen I en II niet te boven gaan.

12 De toegevoegde advocaat

12.1 In beginsel zal een schuldeiser die wordt bijgestaan door een toegevoegd raadsman geen aanspraak kunnen maken op een vergoeding van buitengerechtigde kosten. In rechte dient daarom geen forfaitair bedrag ter zake te worden toegekend.

12.2 Indien de gestelde buitengerechtigde kosten (van een derde) evenwel toch ten laste van de schuldeiser komen, zijn deze kosten – bedongen of niet – toewijsbaar conform de hiervoor onder 8 onderscheidenlijk 9 geformuleerde criteria.

12.3 Ingeval van voorwaardelijke toevoeging zal een vordering ter zake van buitengerechtigde kosten kunnen worden toegewezen, indien door de uitspraak van de (ontbindende) voorwaarde wordt vervuld.

4 AANBEVELING V

Een schuldeiser die wordt bijgestaan door een toegevoegd raadsman kan geen aanspraak maken op vergoeding van buitengerechtigde kosten, tenzij deze kosten toch ten laste komen van de schuldeiser of door de uitspraak de ontbindende voorwaarde is vervuld.

13 Buitengerechtigde kosten en rente

13.1 Een beding inhoudende dat contractuele rente op enig moment verschuldigd wordt, levert in beginsel geen grond op voor toewijzing van deze bedongen rente ook over buitengerechtigde kosten, tenzij de van toepassing zijnde voorwaarde expliciet anders vermeldt.

13.2 Indien expliciet is bedongen dat (contractuele) rente (ook) zal worden berekend over buitengerechtigde kosten, kan rente daarover worden toegewezen vanaf de dag waarop deze kosten daadwerkelijk zijn betaald. Dit betekent dat de schuldeiser dient te stellen – en bij betwisting te bewijzen – dat en op welke datum de buitengerechtigde kosten daadwerkelijk zijn betaald.

13.3 Gevorderde wettelijke rente over buitengerechtigde kosten kan worden toegewezen vanaf de dag van de inleidende dagvaarding dan wel vanaf een eerdere dag op basis van het bepaalde in de art. 6:74¹ 6:83 aanhef en sub b BW, voor zover de gestelde vermogensschade daadwerkelijk is geleden doordat de kosten ten laste van het vermogen van de schuldeiser zijn voldaan.

13.4 AANBEVELING VI

Expliciet bedongen rente over buitengerechtigde kosten is toewijsbaar vanaf de dag waarop deze kosten daadwerkelijk (door de schuldeiser) zijn betaald. Gevorderde wettelijke rente over buitengerechtigde kosten als vermogensschade is toewijsbaar vanaf de dag der dagvaarding of zoveel eerder als de schuldenaar dienaangaande in gebreke is, een en ander voor zover deze kosten voordien daadwerkelijk zijn betaald.

14 Omzetbelasting (BTW) over (buiten)gerechtigde kosten

14.1 De kwestie van het al dan niet meenemen van de BTW in de veroordeling in de kosten vormt telkenmale een punt van specifieke aandacht. Zo ook bij de vaststelling van dit rapport.

In het rapport uit 1989, maar ook in andere nadien verschenen rapporten van de Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak is steeds de lijn gevolgd dat geen BTW over vergoeding wegens buitengerechtigde kosten wordt toegewezen, tenzij gesteld en/of aannemelijk is, dat voor de eisende partij de BTW geen verrekenpost is.

In dit verband kan worden gewezen naar de brief van de minister van Justitie van 14 januari 1991, HDORR 41374/891, inzake BTW heffing gerechtsdeurwaarders, waarin hetzelfde standpunt wordt gehuldigd.

In een notitie van 2 september 1991 (Liquidatie van BTW over kosten voor verrichte ambtelijke werkzaamheden) heeft de werkgroep 'Buitengerechtigde Kosten' – naar aanleiding van de vraag of en zo ja in welke gevallen

BTW geliquideerd dient te worden – de volgende aanbeveling gedaan: *'Alle kosten worden in principe exclusief BTW geliquideerd. Indien de BTW niet verrekend kan worden, dient dat gesteld te worden, in welk geval de te liquideren kosten met BTW vermeerderd worden ten aanzien van gespecificeerde ambtelijke verrichtingen, zoals deze zijn vermeld in het Deurwaardersreglement 1960. Bij een kostenveroordeling ten gunste van een rechtzoekende die met een toevoeging procedeert, wordt BTW over voormelde verrichtingen altijd ambtshalve toegewezen.*

Ten aanzien van overige, niet-ambtelijke werkzaamheden (van een deurwaarder) alsmede ten aanzien van griffierechten wordt geen BTW toegewezen.'

14.2 De werkgroep *Voor-werk* komt tot dezelfde slotsom en wel op grond van het volgende:

- Omzetbelasting kan een rol spelen bij de buitengerechtigde kosten ter zake van de inning van een vordering door middel van een professionele incasseerder (advocaat, deurwaarder, incassobureau etc.), de kosten van de ambtelijke verrichtingen van de deurwaarder die aan heffing zijn onderworpen (exploot, uitroeping etc.) en het salaris voor de gemachtigde/procureur (liquidatietarief).
- Indien de schuldeiser ondernemer is in de zin van art. 7 van de Wet op de omzetbelasting 1968, zal hij in principe de hem in rekening gebrachte omzetbelasting in aftrek kunnen brengen op de door hem aan de fiscus verschuldigde omzetbelasting. Dit kan zelfs leiden tot een teruggaaf van belasting door de fiscus. De omzetbelasting die aan de schuldeiser in rekening wordt gebracht ter zake van de incasso krijgt hij aldus van de fiscus terug. De omzetbelasting drukt dan niet op de schuldeiser.
- Het voorgaande geldt niet voor een niet-ondernemer. De schuldeiser die geen ondernemer is, kan de omzetbelasting niet in aftrek brengen. Voor hem vormt de BTW wel een kostenpost.
- Evenmin kan een ondernemer die een zogenaamde vrijgestelde prestatie verricht, de hem in rekening gebrachte omzetbelasting in aftrek brengen. Veelal zijn dit ondernemers die gedeeltelijk belaste prestaties verrichten en gedeeltelijk vrijgestelde prestaties. Te denken valt aan banken en overheidsinstellingen.
- Het hangt derhalve van de hoedanigheid van de schuldeiser af in hoeverre de omzetbelasting voor hem een kostenpost is. Dit brengt mee dat het op de weg van de schuldeiser ligt om gemotiveerd te stellen en zonodig te bewijzen dat hij de betreffende omzetbelasting *niet* in aftrek kan brengen. Wordt daaromtrent niets dan wel onvoldoende gesteld, dan kan de gevorderde omzetbelasting niet worden toegewezen.
- Als deugdelijke motivering kan slechts worden aangemerkt:
 - de schuldeiser is geen ondernemer in de zin van art. 7 van de Wet op de omzetbelasting 1968, of
 - de schuldeiser verricht als ondernemer een vrijgestelde prestatie waarop de vordering betrekking heeft.

Opmerking verdient dat de schuldeiser over de betreffende informatie beschikt, zodat ook reeds daarom de stelplicht niet bij de schuldenaar kan worden gelegd. Dit geldt overigens ook ten aanzien van de verschotten.

- De werkgroep acht het onjuist de omzetbelasting te berekenen over proceskosten begroot volgens het liquidatietarief. Naar mag worden aangenomen, is bij de vaststelling van de forfaitaire bedragen rekening gehouden met eventueel verschuldigde omzetbelasting. Ook overigens kan een kostenveroordeling niet aan de BTW-heffing worden onderworpen, omdat de bijdrage in de kosten van het salaris voor de procureur/gemachtigde geen rechtstreekse vergoeding vormt voor een dienst als bedoeld in art. 4 van de Wet OB.

14.3 AANBEVELING VII

BTW over buitengerechtelijke kosten wordt slechts toegewezen indien de schuldeiser stelt en bij betwisting bewijst dat hij geen ondernemer is in de zin van art. 7 van de Wet op de omzetbelasting 1968 of dat hij als ondernemer een vrijgestelde prestatie verricht waarop de vordering betrekking heeft. Ten aanzien van het liquidatietarief als bedoeld in de aanbevelingen I en II geldt hetzelfde. Het liquidatietarief ter zake van salaris voor de procureur wordt nimmer verhoogd met BTW.

15 Het liquidatietarief

15.1 De tendens om buitengerechtelijke kosten te vorderen daar waar het klaarblijkelijk slechts gaat om voorbereiding van gedingstukken of de instructie van de zaak, kan (mede) een gevolg zijn van de - tot voor kort in ieder geval heersende - opvatting dat het huidige liquidatietarief geen toereikende vergoeding inhoudt. Het verdient daarom naar het oordeel van de werkgroep aanbeveling het met ingang van 1 april 1998 van toepassing zijnde tarief regelmatig - bij voorkeur jaarlijks - te toetsen en zonodig aan te passen.

16 De rechtsbijstandverzekering

16.1 De werkgroep is van mening dat de vraag of de buitengerechtelijke kosten en/of de proceskosten van de schuldeiser al dan niet (uiteindelijk) door diens rechtsbijstandverzekering worden gedragen, buiten beschouwing dient te blijven. Het betreft immers vermogensschade aan de zijde van de schuldeiser, zij het dat deze door een verzekering is gedekt.

16.2 De kosten van de verzekeraar zelf komen niet voor vergoeding in aanmerking, tenzij het gaat om kosten van een advocaat in dienstbetrekking van de verzekeraar die als eigen kosten van de schuldeiser op de voet van aanbeveling IV voor toewijzing in aanmerking kunnen komen.

Staffel kantonrechters

belang van de zaak	tarief buitengerechtelijke kosten	inclusief BTW
t/m f 500	f 75	f 89,25
t/m f 1.000	f 150	f 178,50
t/m f 2.500	f 300	f 357
t/m f 5.000	f 600	f 714
t/m f 7.500	f 900	f 1.071
t/m f 10.000	f 1.200	f 1.428
t/m f 22.000	f 1.460	f 1.737,40
t/m f 43.000	f 1.720	f 2.046,80
t/m f 86.000	f 2.200	f 2.618
t/m f 215.000	f 3.400	f 4.046
t/m f 430.000	f 5.400	f 6.426
t/m f 860.000	f 7.600	f 9.044
t/m f 2.200.000	f 9.800	f 11.662
> f 2.200.000	f 12.200	f 14.518

Het vorige NVvR-rapport over vergoeding van buitengerechtelijke kosten (Voor-werk) ondervond veel kritiek, onder andere in dit blad. Het nieuwe rapport (Voor-werk II) gaat niet op de kritiek in, is nauwelijks beter dan het vorige en zou volgens Peter Knijp wederom geen navolging moeten krijgen. Hij gaat in op de eerste twee aanbevelingen.

mr. P.C. Knijp
advocaat te Rotterdam

Rapport over buitengerechtelijke kosten nog niet goed

Een werkgroep van de Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak (NVvR) stelde in 1998 een rapport op over buitengerechtelijke kosten. Dit rapport, *Voor-werk*,¹ werd in de vakliteratuur overwegend ongunstig onthaald² en werd in de praktijk nauwelijks toegepast. De werkgroep kwam in maart 2000 met een gewijzigd rapport (verder *Voor-werk II*). Anders dan bij het eerste rapport tracht de NVvR nu eerst bij de gerechtshoven instemming te verwerven, met de wat suggestieve vraag of de zienswijze van de commissie-Voor-werk dat 'het zich laat aanzien dat de gerechtshoven het gewijzigde rapport zullen volgen, juist is'. Inmiddels heeft de aan de gerechtshoven voorgelegde versie van rapport *Voor-werk II* weer wijzigingen ondergaan, en heeft de NVvR op 4 maart een jl. een herziene versie uitgebracht. Waar de NVvR is blijven spreken van *Voor-werk-II*, zal ook ik hieronder deze aanduiding aanhouden. Het rapport is thans gepubliceerd op de internet-site van de NVvR, en de ingangsdatum is bepaald op 1 april 2001.

In *Voor-werk II* wordt in het geheel niet ingegaan op de brede en veelal fundamentele kritiek die op de oorspronkelijke versie is geuit, terwijl evenmin wordt aangegeven wat er in de aangepaste versie nu precies wordt gewijzigd en op welke grond. Net als in mijn artikel naar aanleiding van *Voor-werk*³ zal ik mij ook thans beperken tot de aanbevelingen I en II: de bedongen buitengerechtelijke kosten respectievelijk de niet-bedongen buitengerechtelijke kosten. Ik behandel niet alle bezwaren die gemaakt kunnen worden tegen de voorstellen ter uniformering van de vergoeding voor geconvenieerde en niet-geconvenieerde buitengerechtelijke kosten. Nu de werkgroep zonder toelichting voorbij ging aan de talrijke bezwaren tegen het eerste rapport, kan worden verwezen naar die kritiek. Voor zover het bij buitengerechtelijke kosten gaat om verrichtingen waarvoor de in de art.

56 en 57 Rv bedoelde kosten een vergoeding plegen in te sluiten ('proceskosten', w.o. kosten ter voorbereiding van de stukken en ter instructie van de zaak), komt men – hetzij via de matiging van art. 57ab Rv dan wel rechtstreeks door toepassing van art. 57 lid 6 Rv – steeds uit op het toepasselijke liquidatietarief. Deze categorie kosten levert dan ook geen problemen op. Daarom resteren ter bespreking de zogenoemde buitengerechtelijke kosten waarop de aanbevelingen I en II van *Voor-werk II* betrekking hebben.

Niet-bedongen kosten

Evenals in het eerste rapport wil de werkgroep het verschil tussen bedongen (geconvenieerde) en niet-bedongen buitengerechtelijke kosten *eliminieren*. Een onderbouwing hiervoor ontbreekt nog steeds; de werkgroep meldt slechts dat zij dat 'wenselijk en praktisch' acht. Aan het beginsel van contractsvrijheid gaat de werkgroep voorbij, evenals aan de kritiek in de vakliteratuur. Verrassenderwijs stelt de werkgroep dat ze 'brede instemming' met deze eliminatie heeft geconstateerd.⁴

Omdat de werkgroep haar Aanbeveling I betreffende bedongen kosten onderbouwt met de stelling dat haar systeem voor de niet-bedongen kosten tot een redelijke vergoeding leidt, en omdat ze stelt dat er 'geen reden' bestaat om de geconvenieerde kosten anders te beoordelen, zal ik eerst aandacht schenken aan deze niet-bedongen kosten.

Terecht neemt de werkgroep in punt 9.1 tot uitgangspunt dat buitengerechtelijke kosten als bedoeld in art. 6:96 lid 2 BW (vermogensschade), voor vergoeding in aanmerking kunnen komen 'indien deze de dubbele redelijkheidstoets kunnen doorstaan en het liquidatietarief daarop geen betrekking heeft'. Opmerkelijk is daarom dat Aanbeveling II inhoudt dat – met uitzondering ten aanzien

1 Gepubliceerd als bijlage bij het septemnummer 1998 van *Trema*.

2 Zie o.m. NbBW 1999-1, p. 2; *Advocatenblad* 1999-5, p. 261; de special van de *Praktijkids* van maart 1999, *Advocatenblad* 1999-11, p. 622; *Trema* 1999-6, p. 189; *de Gerechtsdeurwaarder* 1999-10 p. 234 en *NbBW* 2000-4, p. 50. In *Trema* 1999-6 (p. 189) heeft de redactie de werkgroep – vergeefs – uitgenodigd om een reactie op de tot dan toe gerezen bezwaren te geven.

3 In *Advocatenblad* nr. 5 van 5 maart 1999 (p. 261-264) gaf ik een kritische beschouwing over de Aanbevelingen I en II van dat rapport.

4 Punt 8.7 slot eerste alinea.

Aanbeveling II: niet-geconvenieerde kosten

'Een vordering terzake van niet-bedongen buitengerechtelijke kosten, waaromtrent onweersproken wordt gesteld dan wel na betwisting is bewezen dat kosten zijn gemaakt, wordt – zonodig bij wijze van begroting/schatting van de schade ex art. 6:97 BW en eventueel bij wijze van matiging ex art. 6:109 lid 1 BW – forfaitair vastgesteld op twee punten van het toepasselijke liquidatietarief in eerste aanleg met een maximum van 15% van de hoofdsom, te vermeerderen met de tot aan de dagvaarding vervallen rente voor zover deze in een bedrag is uitgedrukt, met dien verstande dat in kantongerechtsprocedures het tarief geldt als hierna in de bijlage is opgenomen, een en ander tenzij de schuldeiser gemotiveerd stelt en zonodig bewijst dat de werkelijk gemaakte kosten hoger zijn dan het forfaitaire bedrag als hiervoor bedoeld, een en ander voor zover het redelijk is dat deze kosten zijn gemaakt en - wat de kosten hoger dan het forfaitaire bedrag betreft - voorzover deze kosten zelf redelijk zijn.'

van kantongerechtszaken – deze schade forfaitair moet worden vastgesteld op twee punten van het toepasselijke liquidatietarief van de eerste aanleg.⁵ In het eerste rapport werd aan deze gedachtesprong ten grondslag gelegd dat de rechter de schade steeds tot een met 2 punten corresponderend bedrag zou moeten matigen op de voet van art. 6:109 BW (de matiging wegens kennelijk onaanvaardbare gevolgen). Om tot hetzelfde resultaat te komen baseerde de werkgroep zich in *Voor-werk II* aanvankelijk met name op de mogelijkheid die in art 6:97 BW wordt geboden om de schade te begroten/schatten, met toevoeging van het woord 'zonodig', doch zonder aan te geven wanneer het gebruik van art. 6:97 nu wel of niet nodig werd geacht. Daarnaast werd – alleen in de toelichting – nog gewezen op de mogelijkheid van matiging, zonder dat zulks in de aanbeveling tot uitdrukking werd gebracht. In de huidige versie van *Voor-werk II* heeft de werkgroep kennelijk getracht om alle (on)mogelijkheden met elkaar te verenigen. Zodoende is een melange ontstaan van elementen die voorkomen in alle tot op heden opgestelde versies van het rapport, in kennelijke weerwil van de kritiek die op de vorige versies is geuit. Een analyse van de huidige Aanbeveling II levert op dat in de ogen van de werkgroep kennelijk soms rechtstreeks gekomen kan worden tot een forfaitaire vaststelling op twee punten van het liquidatietarief.

Daarnaast, 'indien nodig', moet dat resultaat worden bereikt d.m.v. begroting/schatting ex art. 6:97 BW, en – ten derde – kan 'zonodig en eventueel' het beoogde resultaat worden bereikt met toepassing van het matigingsartikel 6:109 lid 1 BW.

Onduidelijk blijft wanneer en op welke grond de ten processe gevorderde schade in de zin van art. 6:96 BW in bepaalde gevallen (kennelijk) rechtstreeks, dus buiten toepassing van art. 6:97 zou kunnen worden vastgesteld op 2 punten van het liquidatietarief. Maar ook wanneer 'zonodig' gebruik moet worden gemaakt van art. 6:97 om te komen tot het door de werkgroep gewenste resultaat, is natuurlijk daarmee niet de ongerijmdheid opgelost van het toepassen van het liquidatietarief op schade die voor vergoeding in aanmer-

king komt omdat, zoals de werkgroep terecht stelt, daarop het liquidatietarief niet van toepassing is. Met de in art. 6:97 vervatte mogelijkheid om te komen tot een concrete of abstracte wijze van schadeberekening heeft de aanbeveling niets van doen, en schatten kan eerst aan de orde zijn wanneer de omvang van de schade niet nauwkeurig kan worden vastgesteld. Art. 6:97 kan bovendien niet zo worden uitgelegd dat een fixatie van schade resulteert zoals de wetgever die heeft bepaald ten aanzien van de wettelijke rente (6:119 BW). Wanneer de schade op grond van art. 6:97 wordt begroot of geschat, is *volledige* schadevergoeding het uitgangspunt.

Waar de werkgroep thans weer opnieuw spreekt van matiging van schade, valt het op dat in de huidige versie, anders dan in de versie van 1998 en 2000, niet (meer) wordt gesproken van *ambtshalve* matiging. Dat zou ook niet goed mogelijk zijn: hoe zou de rechter de kennelijke onaanvaardbaarheid van toekenning van volledige schadevergoeding in de uitspraak moeten motiveren als partijen dat niet zelf tot onderwerp van vordering en debat hebben gemaakt? Overigens heeft de werkgroep, gezien het dwingende taalgebruik in de toelichting, nog steeds wel (mede) het oog op de *ambtshalve* matiging. Dat blijkt uit punt 9.2 van het rapport, waar staat vermeld dat de rechter tot het door de werkgroep gewenste forfaitaire resultaat *dient* te komen, hetgeen de rechter niet veel keuzevrijheid laat. Alleen wat de motivering van de beslissing betreft kan hij thans putten uit de door de NVvR ter beschikking gestelde grabbelton van argumenten, een en ander 'voorzover nodig' en 'eventueel' vereist. Onverklaard is ten slotte nog waarom de boven besproken forfaitaire benadering klaarblijkelijk niet geldt voor kantongerechtszaken.⁶

Bedongen kosten

De werkgroep Voor-werk-II ziet 'geen reden de geconvenieerde kosten anders te beoordelen' dan niet-bedongen kosten. 'Daarom stelt de werkgroep voor in geval van bedongen buitengerechtelijke kosten deze als regel – zonodig met toepassing van art. 57ab Rv – forfaitair te matigen tot op twee punten van het toepasselijke liquidatietarief in eerste aanleg (...).'⁷ Omdat bij Aanbeveling II elke aanvullende onderbouwing ontbreekt, ontbeert ook

⁵ Punt 9.4 van het rapport.

⁶ Immers, uit de als bijlage bij Voor-werk II gevoegde tarieven voor kantonprocedures blijkt dat voor bedragen die vallen in de schijven tot en met f 500 en f 1000 een tarief geldt van 15 % van de hoofdsom, alsmede dat vanaf f 1.000 tot en met f 10.000 een schijventarief geldt van 12 % van de hoofdsom, terwijl bóven laatstgenoemd bedrag in hoofdsom niet het toepasselijke (kantongerechts)-liquidatietarief geldt, doch een tarief dat overeenstemt met (twee punten van) het rechtbank-liquidatietarief. Op dit punt wijst ook Venhuizen in zijn bespreking van Voor-werk II in Executief 2000, nummer 10, blz. 217 e.v.

Aanbeveling I: geconvenieerde kosten

'Een vordering ter zake van bedongen buitengerech-
telijke kosten, waaromtrent onweersproken wordt
gesteld dan wel na betwisting is bewezen dat kosten
zijn gemaakt, wordt - zonodig met toepassing van art.
57ab Rv - forfaitair gematigd tot twee punten van
het toepasselijke liquidatietarief in eerste aanleg met
een maximum van 15% van de hoofdsom, te
vermeerderen met de tot aan de dagvaarding vervallen
rente voor zover deze in een bedrag is uitgedrukt en
met dien verstande dat in kantonprocedures het tarief
geldt als hierna in de bijlage is opgenomen, een en
ander tenzij de schuldeiser gemotiveerd stelt en zono-
dig bewijst dat de werkelijk gemaakte kosten hoger
zijn dan het forfaitaire bedrag als hiervoor bedoeld en
deze redelijk zijn.'

Aanbeveling I een deugdelijke grondslag.
Daarbij valt het op dat in de aanbeveling ook
hier weer het duistere woord 'zonodig'
opduikt. En er zijn meer onduidelijkheden.
Wat in de laatste versie opvalt in vergelijking
met de rapportage van maart 2000, is dat in
Aanbeveling I thans niet meer wordt gesproken
van 'vaststellen op' een forfaitair bedrag, maar
dat ook hier het woord 'matigen' wordt
gebruikt.

De werkgroep vertrekt ook bij deze aanbe-
veling vanuit een correct uitgangspunt: incasso-
bedingen kunnen bij voorbaat geldig worden
gemaakt.⁸ Niettemin achtte de werkgroep nog
in maart 2000 een incassobeding dat ook bij
het ontbreken van buitengerechtelijke werk-
zaamheden recht geeft op een vast bedrag of
een percentage van de hoofdsom, 'niet rechts-
geldig' (dus kennelijk nietig; punt 8.5), omdat
alsdan sprake zou zijn van een (versluierd)
boetebeding terwijl hoofdsom en boete niet
tegelijk kunnen worden gevorderd (6:92 lid 1
BW). Dit lijkt mij echter een minder juiste
opvatting. Reeds uit punt 6.1 van het rapport
blijkt (terecht) dat de regel dat de boete niet
naast de hoofdsom kan worden gevorderd, van
regelend recht is en opzij kan worden gezet
door een daartoe strekkend (boete)beding.
Zeker verdedigbaar is dat in een dergelijke situ-
atie de matiging van de bedongen bedragen op
de voet van art. 57ab Rv aan de orde zal
kunnen zijn,⁹ maar daarentegen zal in beginsel
geen sprake zijn van nietigheid.

In de huidige versie heeft de werkgroep een
en ander getracht te ondervangen door het
achterwege laten van de kwalificatie 'niet
rechtsgeldig' en nog uitsluitend te spreken van
een 'boetebeding waarnaast de hoofdsom alleen
dan kan worden gevorderd als de boete op de
enkele vertraging is gesteld'. In het licht van
het voorgaande zal het weglaten van bedoelde
kwalificatie niet veel uitmaken; de – onjuiste –
strekking dat het beding (steeds) van de hand
moet worden gewezen, blijft bestaan.

Dat het vaststellen van de in art. 57ab Rv
neergelegde bodem tot welke de buitengerech-
telijke kosten kunnen worden gematigd, nogal
onbestemd is, kan niet worden ontkend. Dat
verschafft aan de NVvR echter geen grond om

dan maar dat artikel feitelijk buiten werking te
stellen. Het is immers zoals de werkgroep zelf
aangeeft: 'In beginsel (zullen) de omvang van
de verrichtingen en het uurtarief voor de rech-
ter bepalend zijn voor de redelijkheid van de
gevorderde buitengerechtelijke kosten.'¹⁰
Bovendien wordt het beginsel van contractsvrij-
heid doorkruist door het streven tot elimi-
nering van het verschil tussen kosten die als
schade kunnen worden vergoed en kosten
waarvoor de vergoedingsmaatstaf in de over-
eenkomst moet worden gevonden.

Europese richtlijn

Ten slotte acht ik het nog noodzakelijk te
wijzen op de recente richtlijn 2000/35/EG van
het Europees Parlement en de Raad van 29
juni 2000 die binnen twee jaar in het
Nederlands recht dient te zijn geïmplemen-
teerd.¹¹ De richtlijn betreft de bestrijding van
betalingsachterstanden bij handelstransacties,
en overlapt derhalve voor een deel de aanbeve-
lingen in *Voor-werk II*. Nu de richtlijn recente-
lijk uitgebreid is besproken,¹² kan ik volstaan
met een enkele opmerking.

Uitgangspunt van de richtlijn is het
ontstaan van rechtswege van verzuim bij te late
betaling, hetgeen leidt tot een hoge wettelijke
interestvoet (de rente van de Europese Bank
plus 7 procent) waarbij de aanspraak op een
redelijke schadeloosstelling voor alle relevante
invorderingskosten onverlet blijft.¹³ Anders
dan de werkgroep *Voor-werk II*, staat de
Europese wetgever derhalve juist een meer dan
volledige schadeloosstelling voor ogen.
Bovendien blijft in de richtlijn uitgangspunt
dat partijen vrij zijn tot het treffen van een
andersluidende regeling, in beginsel ook bij
algemene voorwaarden. Het is derhalve minder
gelukkig dat de NVvR thans nog, als pseudo-
wetgever, ingaat tegen het uitgangspunt van
volledige vergoeding en het beginsel van
contractsvrijheid, en zulks met vermijding van
een juridisch debat. Ook pseudo-wetgeving
dient zich in openheid en in samenspraak met
de omgeving te voltrekken.

Te hopen en verwachten is daarom dat óók
het rapport *Voor-werk II* geen navolging zal
krijgen.

n

12 Punt 8.7 rapport.

13 Punt 8.1 van het rapport. Zie HR 22-1-93, NJ 93,597
m.n. het cassatiemiddel waarin een welhaast alles omvat-
tend incassobeding is beschreven.

14 Zie ook punt 7.2 rapport in navolging van Parl. Gesch.
Wijziging Rv p. 35 e.v.

15 Slot van punt 8.2.

16 Gepubliceerd in het Pb EG L 200/35 d.d. 8 augustus 2000.

17 Zie Freudenthal, Milo en Schelhaas, NTBR 2000-7, p. 293
e.v., en Freudenthal, Advocatenblad 2000-18, p. 753-756.

18 De vaststelling wat 'redelijk' is, wordt overgelaten aan de
lidstaten; Uitezhaag spreekt in Executief 2000-8, p. 170 de
hoop uit dat de Nederlandse wetgever zich niet zal laten
leiden door het 'fameuze, of zo u wilt, beruchte' rapport
Voor-werk.

Recht

Nieuw model echtscheidings- procedure

Op 1 januari van dit jaar trad een landelijk model voor de echtscheidingsprocedure in werking, opgesteld door de Vergadering van voorzitters van de familie sectoren van de rechtbanken in Nederland. Van dit procesreglement worden hier de belangrijkste punten toegelicht.

mr. L.A. van Els-van den Berg
advocaat te Den Bosch

Nummer en afschrift

Alle berichten aan de rechtbank worden door de advocaat/procureur voorzien van het zaak/rekestnummer en in afschrift aan de wederpartij verstrekt, onder vermelding dat dit afschrift is verstuurd. Gebeurt dit niet, dan wordt het bericht teruggezonden en de inhoud genegeerd.

Indiening verzoekschrift

Een verzoekschrift wordt in tweevoud ingediend, een convenant (noodzakelijk wanneer dit in het verzoekschrift wordt genoemd) in drievoud. Bij gezags- of omgangsvoorzieningen wordt voor de Raad voor de Kinderbescherming een extra exemplaar overgelegd.

Bij indiening worden originele uittreksels en afschriften, niet ouder dan drie maanden, overgelegd.

Bij internationale scheidingen met een voorziening voor het huwelijksvermogen moeten alle omstandigheden worden vermeld die van belang kunnen zijn voor de bepaling van het toepasselijk recht.

Ontbrekende stukken dienen voor afloop van de verweertermijn in één keer te worden overgelegd, bij gemeenschappelijke verzoeken binnen vier weken. Behoudens klemmende redenen wordt het niet-overleggen van de ontbrekende stukken bestraft met niet-ontvankelijkheid.

Voorlopige voorzieningen

Voorlopige voorzieningen worden bij afzonderlijk verzoekschrift gevraagd. Het verzoekschrift wordt in tweevoud ingediend. Indien

al een echtscheidingsprocedure aanhangig is, wordt het zaaknummer op het verzoekschrift vermeld.

Betekeningsexploït

Bij betekening geldt een verweertermijn van zes weken indien sprake is van een bekende woon- of verblijfplaats binnen Nederland, anders is die termijn drie maanden. Bij een bekende woon- of verblijfplaats in het buitenland geldt een termijn van drie maanden na uitreiking in het buitenland.

Het betekeningsexploït wordt binnen vier weken na inschrijving van het verzoekschrift overgelegd ter griffie. Behoudens klemmende redenen wordt verzuim hiervan bestraft met niet-ontvankelijkheid.

Van betekening kan worden afgezien bij referte.

Verweerschrift/referte

Tot het einde van de verweertermijn kan in tweevoud een verweerschrift worden ingediend. Indien bij zelfstandig verzoek om een gezags- of omgangsvoorziening wordt verzocht, moet een extra exemplaar van het verweerschrift voor de Raad voor de Kinderbescherming worden overgelegd. Zonder verweerschrift, ingediend door een procureur, vindt geen mondelinge behandeling plaats.

Wanneer behoefte of draagkracht in het kader van alimentatie wordt betwist worden de navolgende bescheiden uiterlijk tien dagen vóór de zitting (de rechter kan anders besluiten deze te negeren) overgelegd:

– de meest recente jaargave en de drie

- meest recente salaris-/uitkeringsspecificaties;
- van een zelfstandig ondernemer de drie meest recente jaarrekeningen, voorlopige cijfers en eventuele tussentijdse cijfers;
 - de laatste drie aangiften en aanslagen IB;
 - bewijsstukken van de woonlast;
 - bewijsstukken van eventuele schulden, de restantschuld, restant looptijd en opgave van de reden waarvoor en wanneer de schuld is aangegaan;
 - bewijsstukken van de premie ziektekostenverzekering en van de werkgeversbijdrage;
 - bewijsstukken van andere bijzondere kosten;
 - draagkrachtberekeningen met zo nodig een 'jusvergelijking';
 - in geval van kinderalimentatie een draagkrachtberekening van een onderhoudsplichtige stiefouder.

Voor indiening van het verweerschrift is vier weken uitstel mogelijk. Volgende, gemotiveerde, verzoeken om uitstel, met toestemming van de wederpartij, worden voor vier weken en tot maximaal één jaar na indiening gehonoreerd. Wanneer de wederpartij niet instemt, zal het verzoek, behoudens klemmende redenen, niet worden ingewilligd.

Te laat ingediende verweerschriften worden, behoudens klemmende redenen of een schriftelijke verklaring van geen bezwaar van de wederpartij, geweigerd.

Tot aan afloop van de verweertermijn kan een standaard voorgeschreven referteverklaring – zonder griffierecht – ondertekend door de refererende partij en geautoriseerd door een advocaat, worden overgelegd. Wanneer het verzoekschrift niet is betekend, mag de advocaat van verzoeker de referteverklaring niet autoriseren.

Voor verweerschriften op zelfstandige verzoeken geldt hetzelfde als hierboven is omschreven.

Behandeling ter zitting

Op verzoek van partijen kan worden afgezien van een zitting. In alle andere gevallen volgt de oproeping voor zitting binnen vier tot zes weken, tenzij nadere informatie nodig is. In dat geval is de oproepingstermijn zes tot acht weken.

Verzoeken om uitstel kunnen binnen tien dagen worden ingediend, behoudens klemmende redenen of toestemming van de wederpartij, onder opgave van verhinderdata van partijen.

Wanneer ter zitting blijkt dat nog nadere informatie nodig is, kan een nieuwe zitting worden gepland of een (fatale) termijn worden bepaald voor het verschaffen van die informatie.

Minderjarigen

Kinderen tussen de 12 en 18 jaar worden opgeroepen voor verhoor wanneer een gezagsvoorziening wordt gevraagd. Dit gebeurt ook indien partijen gezamenlijk verzoeken om de gezagsvoorziening of als er al brieven van de kinderen zijn overgelegd.

Uitspraak

Bij voorlopige voorzieningen volgt de uitspraak binnen twee weken.

Wanneer de hoofdzaak klaar is voor beschikking, is die termijn drie weken bij verstekken, refertes en gemeenschappelijke verzoeken, vier weken wanneer verweer is gevoerd en geen zitting heeft plaatsgevonden, en vier weken na zitting wanneer wel een zitting heeft plaatsgevonden, dan wel vier weken na het overleggen van nadere stukken.

Indien wordt voorzien dat bovenstaande termijnen niet worden gehaald, worden partijen hierover ingelicht. n

(advertentie)

Bent u een beetje
dagvaardig?

HV&PARTNERS
VOOR JURISTEN, VAST OF INTERIM

WWW.ADVOCATENWERK.NL TEL 010 - 240 06 05

COLUMN

Matthijs Kaaks

Foto: Cynthia van Elk

Cursus koffiezetten (5 punten)

De balie wordt gedebiliseerd.

Dat gevoel bekwam mij voor het eerst toen ik bijna drie jaar geleden een cursus Nieuw Procesrecht volgde bij Kluwer. De cursusaankondiging meldde dat de drastische wetswijzigingen binnenkort zouden worden ingevoerd. Tijdens de cursus bleek dat het Nieuw Procesrecht eerst nog door de Tweede Kamer zou worden behandeld. Invoering van de nieuwe wet kon zelfs nog wel enkele jaren op zich laten wachten. Kluwer was sneller dan de wetgever zelf, alsof de ANWB al jarenlang een cursus rekeningrijden zou verzorgen.

Ik ben die cursus procesrecht natuurlijk al lang vergeten.

En dat is ook de bedoeling. De cursus staat inmiddels weer op het programma.

‘Vernieuwd Nieuw Procesrecht’ zou de cursus nu eigenlijk moeten heten. De prijs is gestegen.

De Permanente Opleiding moet steeds meer monden voeden.

De lijst van erkende cursusunstellingen (te vinden op www.advocatenorde.nl) is de afgelopen paar jaar snel gegroeid. Elk onderdeel van het recht kent nu een daarop toegesneden cursus. En als er kamervragen worden gesteld over de uitleg van de Wet op het Mestoverschot, ontvangen we een week later een kleurige brochure waarin een nieuwe cursus wordt aangekondigd. Er wordt ons voorgerekend wat het fiscale voordeel is van het hoge cursusgeld, er wordt geschermd met grote namen waar niemand ooit van heeft gehoord en *last but not least* hoeveel opleidingspunten we ervoor krijgen.

De balie wordt doodgeknuffeld door opdringerige gouvernantes.

Maar niet uit liefde. Het handjevol punten en de zouteloze avondmaaltijd moeten duur worden betaald. Er zijn goede cursussen bij. Laat dat duidelijk zijn. Maar laat de balie zich verlossen van het kaf. Degene die bij de Orde over de opleidingspunten gaat, mag wel eens wakker worden geschud. Beloon niet elke cursUSDrol die wordt gelegd met punten. Toets inhoudelijk en kijk naar de verhouding prijs/kwaliteit.

Want de balie wordt gedebiliseerd.

Deze week ontving ik de nieuwe adressendisk van KSU. Best handig, zo’n bestand. Er zat een duidelijke handleiding bij voor wie nog bekend moest raken met de eenvoudige functionaliteit van het product. Voor wie die handleiding te lastig is, wordt een cursus georganiseerd die een hele middag duurt. Voor f 250. *Deelname levert voor advocaten 3 punten op.* Je zal er maar gaan zitten!

Als dat al punten oplevert heb ik nog wel een suggestie. Een cursus koffiezetten. Goede en smakelijke koffie werkt gunstig op het gemoed van de gebruiker. Of dat nu de cliënt is of de wederpartij. De praktijk vaart er wel bij. Zo zal de inleiding van de cursusbrochure ongeveer luiden.

En het is ook een beetje eigen belang omdat op veel kantoren de koffie te vies is om te drinken, weet ik uit ervaring. Daar mogen best wat punten tegenover staan.

n

Praktijk

Eerste IBA-vrouwenconferentie

Op Initiatief van de nieuwe IBA-president Diana Kempe werd begin maart in Londen de eerste World Women Lawyers Conference gehouden. Alle mogelijke onderwerpen werden besproken, de sfeer was uitstekend maar botsingen bleven niet uit. Een kort verslag en de neerslag van een belronde achteraf. 'What we all really need is a wife.'

Gladys Koenders
advocaat te Amsterdam

Mensenrechten, netwerken en mantelpak

De maand maart is de maand van de vrouw. De Verenigde Naties heeft 8 maart uitgeroepen tot Internationale Vrouwendag; de *Wall Street Journal* publiceerde op 1 maart een lijst met dertig topdames uit het Europese bedrijfsleven, aangevoerd door Fabiola Arredondo (voormalig CEO van Yahoo) en op 1 en 2 maart hield de International Bar Association (IBA) in Londen haar allereerste conferentie voor vrouwelijke advocaten, de *World Women Lawyers Conference*. Zo'n achthonderd vrouwen uit negentig landen bezochten de conferentie, die gehouden werd in het Hilton Metropole in Londen.

's Morgens waren er plenaire zittingen die gewijd waren aan de thema's 'Vrouwenrechten als mensenrechten' en 'Vrouwen, islam en het recht'. 's Middags werden workshops gehouden, over zeer uiteen-

lopende onderwerpen: 'Privatisering, economische ontwikkeling en armoedeverlichting', 'Vrouwen en toegang tot de arbeidsmarkt', 'Opzetten van een advocatenkantoor', 'Internet en jurisdictie', 'Bankrecht en kapitaalmarkten'.

Deuren openen

De conferentie was het resultaat van de inspanningen van de eerste vrouwelijke IBA-president, Diana Kempe, die vorig jaar werd gekozen. Ze reikte aan het eind van de conferentie een prijs uit aan Helvi Sipila (Helsinki 1915), die als invloedrijk en voorbeeldig juriste onder andere in 1975 de eerste VN-conferentie voor de verbetering van de positie van vrouwen organiseerde. Kempe: 'Zij heeft het niet alleen zelf gemaakt, maar heeft in haar hele loopbaan ook naarstig de noodzakelijke stappen gezet om voor vrouwen deuren te openen.'

Boeiend was de bijeenkomst over internet en jurisdictie. Gewapend met een illustratief reclamefilmpje en een casus belichtte mevrouw Ann Ryan Robertson, attorney in Houston, Texas, de consequenties van het verrichten van transacties door middel van een interactieve website, en de bepaling dan wel de keuze van jurisdictie voor transacties verricht op het internet.

De sfeer tijdens de conferentie was uitstekend, zodat er natuurlijk ook veel kansen waren om te netwerken. De sfeer was onmiskenbaar goed, de bezoeksters spraken elkaar vertrouwelijk aan. Een advocate uit Joegoslavië wisselde koetjes en kalfjes uit met een advocate uit Samoa. Het mantelpakje van

Annemarie den Tex (beëdigd in 1994) van Nauta Dutilh was zelf spreekster, over het geven van *legal opinions* bij financiële transacties. Ze nam verder niet aan het congres deel maar maakte wel de heel uitgebreide borrel na afloop mee. 'Men vond het congres een enorm succes. Je leert veel mensen kennen; ik zie zoiets vanuit netwerkoogpunt wel zitten. Ik hoorde dat veel mensen deze conferentie serieuzer vonden dan de IBA-conferenties waar ook mannen zijn. Hier op kantoor is er trouwens van tevoren wel veel gelachen over de vrouwenconferentie. Dan zei ik gewoon: jullie zijn jaloers.'

Foto's: IBA

irzetjes: LH

Praktijk

Het komt nog vaak voor dat vrouwen op de werkplek een vrouwelijke nieuwkomer tegenwerken

een Finse advocate ving de meeste blikken, blauw krijtstreep afgezet met langharig bont. Veel vrouwen lieten zich en groupe fotograferen om een herinnering te hebben aan de conferentie en de nieuwe vriendinnen.

Tegenwerken

Ondanks de zusterlijke sfeer waren er toch ook momenten van kritiek. Zo werd tijdens de bijeenkomst over 'Vrouwenrechten als mensenrechten' opgemerkt dat het nog vaak voorkomt dat op de werkplek vrouwen een vrouwelijke nieuwkomer tegenwerken. Vrouwen zijn soms zelf een remmende factor in de bevordering van vrouwen in hun carrière. Sterker nog, een vrouw die een vrouwelijke nieuwkomer niet actief aanmoedigt handelt evenzo verwijtbaar. In Nederland waar bij de advocatenkantoren slechts tien procent van het aantal compagnons vrouw is, is dit geen overbodige luxe. Ook het panellid mevrouw Shaheen Sardar (Vrouwencommissie Pakistan) was kritisch. Zij richtte haar kritiek op rechtsgeleerde vrouwen in islamitische rechtsstelsels en merkte op dat zij moeten en kunnen bijdragen aan een pro-vrouw interpretatie van de sharia, de

islamitische wetten. Door de huidige interpretatie worden in sommige islamitische landen de kinderen bij echtscheiding in de regel toegewezen aan de man, zelfs in schrijnende gevallen als die van mishandelende vaders; dit terwijl de bronnen van de sharia de voogdij over kinderen aan de vader niet dwingend voorschrijven.

Protest gesmoord

De organisatrices van de conferentie stond geen platform voor politieke discussie voor ogen. Tijdens de plenaire bijeenkomst over vrouwen, islam en het recht maakte het panellid mevrouw Mervat-Al Tellawi, secretaris-generaal van de Egyptische Vrouwenraad, opmerkingen over de behandeling van Palestijnse vrouwen in Israëlische gevangenis. Hiertegen kwamen de Israëlische gedelegeerden in het geweer. Het betoog van Mervat-Al Tellawi werd onderbroken door het protest van een Israëlische advocate in de zaal. Zij werd tot stilte gemaand; de Israëlische groep kreeg geen gelegenheid om haar bezwaren te uiten. In tegenstelling tot de andere sessies was er geen gelegenheid voor *Questions and Answers*.

De zaal was enigszins verbluft; na afloop waren de vrouwen vervuld van gemengde

Mrs. Kempe en mrs. Sipila

Diana Gunckel (1996) en Gine Nauta (2000) bezochten de IBA-conferentie 'omdat het interessant was om mee te maken, zo'n grote conferentie voor vrouwelijke advocaten'. Ze gingen naar de bijeenkomsten over mondiale economie en mondiale jurisdictie en over bankrecht en kapitaalmarkten, 'want wij [Holland en Van Gijzen] zijn een ondernemingsgericht kantoor.' Het kantoor betaalde hun bezoek. Ze zagen heel verschillende vrouwen. 'Vrouwen die ik hier in de ondernemingspraktijk meemaak treden toch weer heel anders op dan een advocate die zich in Bangladesh inzet voor mensenrechten en rechten van vrouwen', aldus Diane Gunckel.

'Je spreekt misschien toch wat vrijer, opener als je onder vrouwen bent', zegt Gine Nauta; 'je hebt wat meer blijken van herkenning', vult Gunckel aan. 'Er waren wel erg veel spreeksters, daardoor was er weinig tijd om vragen te stellen', merkt Nauta op. 'En omdat het niveau pittig was, zou meer tijd voor de sessies beter zijn geweest', besluit Gunckel.

Het incident met de Israëliërs hebben ze niet zelf meegemaakt maar het maakt volgens hen het congres alleen maar aantrekkelijker: een groot congres met serieuze onderwerpen en dus ook botsingen.

Als het keuvelen niet samengaat met discussiëren over wereldproblemen, kan de dame uit Samoa evengoed theedrinken in de orchideeëntuin van de lokale balievereniging

Juristes in islamitische rechtstelsels kunnen bijdragen aan een pro-vrouw interpretatie van de sharia

Joanne Kellermann (1984) is al jaren actief in de IBA. Ze heeft al diverse IBA-congressen meegemaakt en vond dat de vrouwenconferentie relatief weinig was gericht op sociale activiteiten. 'Het ging iedereen om de inhoud, de deelnemers lieten minder onderdelen van het programma zitten dan bij andere IBA-congressen. De opkomst was heel goed en er waren veel vrouwen uit Afrika; de sprekers waren goed en het was goed georganiseerd.' Vanwaar eigenlijk deze vrouwenconferentie? 'In veel landen kunnen vrouwen ons beroep moeilijker uitoefenen dan mannen. En sowieso missen vrouwen iemand die de boel thuis regelt, zoals Diana Kempe zegt: *'What we all really need is a wife.'*

Saskia Dikkers (1993) van Dikkers & Boersema uit Vlaardingen vond het meest opvallende aan het congres dat het was gelukt om zoveel vrouwelijke advocaten uit alle hoeken van de wereld te mobiliseren. De bijeenkomsten waren haar niet juridisch genoeg. 'In de bijeenkomst over *Family and individual rights law* werd bijvoorbeeld met een filmpje duidelijk gemaakt dat kindermishandeling bestaat; maar dat wisten we al.' De bijeenkomst over vrouw en islam vond ze wel leuk. 'Het

gevoelens. Een Zuid-Afrikaanse advocate meende dat de Israëliërs begrijpelijkerwijs niet het woord kregen, het had de sfeer wel eens kunnen verpesten. Ten tijde van de strijd tegen de apartheid grepen Zuid-Afrikanen iedere gelegenheid aan om gehoor te vinden, nu willen ook zij blijkbaar in goede sfeer genieten van hun cheesecake.

Anderen, waaronder ikzelf, hadden de reactie van de Israëliërs graag willen horen. Niet alleen omdat het erg verhelderend is een conflict toegelicht te krijgen door beide kampen, bovendien door beroepsgenoten, maar ook omdat een gek gevoel je bekruipt als advocaten elkaar de vrije meningsuiting en het recht van hoor en wederhoor ontzeggen. Dat de discussie uit de hand zou lopen stond allerm minst vast, dat bleek bijvoorbeeld op de eerste dag uit de goede contacten tussen een Jemenitische en een Israëliëse advocate. Bovendien zou de *moderator*, CNN-journa-

leek of de spreekster haar lezing op het laatste moment had gewijzigd; ze was wat nerveus; misschien ontstond ook daardoor die rel.'

Ze heeft er aardige contacten opgedaan. 'Ik heb aan een Afrikaanse advocate uitgelegd hoe onze stichting Derdengelden werkt, dat vond ze een interessante oplossing. En als je nu bijvoorbeeld in Turkije iets met een echtscheiding moet regelen, dan ken je iemand die je eens kunt mailen.'

liste Christiane Amanpour, bekend van haar reportages over de Golfoorlog, krachtadig hebben opgetreden tegen ongefundeerde of beledigende taal van welke zijde dan ook.

De Israëliërs lieten het er overigens niet bij zitten en deelden een pamflet uit waarin zij hun teleurstelling kenbaar maakten over de gang van zaken.

Verhaal in orchideeëntuin

Of deze nieuwe internationale vrouwelijke advocatenclub een succes wordt is mijns inziens afhankelijk van de mate waarin de organisatrices in de toekomst in staat blijken het gezellig keuvelen en het discussiëren over wereldproblemen te verenigen. Zo niet, dan kan de dame uit Samoa net zo goed thee drinken in de orchideeëntuin van haar lokale balievereniging. Dit jaar heeft ze in ieder geval een verhaal te vertellen aan de thuisblijvers. n

De bijzondere zaak van... *Praktijk*

Pim Fisher

Advocaten ontmoeten kleurrijke personen en komen in bizarre situaties terecht. Bijna iedereen kent wel bijzondere voorvallen die tot nadenken stemmen of gewoon vermakelijk zijn. Pim Fischer ligt in de clinch met FNV bondgenoten over het ontslag van 26 havenwerknemers.

Jan Pieter Nepveu
freelance journalist

Hoewel in de werkrimte van de secretaresse Radio 10 Gold weerklinkt, heerst in zijn eigen kamer onder de hanenbalken een weldadige rust. Eenpitter Pim Fischer (42) werkt er met passie aan een rechtvaardiger maatschappij. Regelmatig schrijft hij juridische bijdragen in *Solidariteit*, het blad voor een strijdbare vakbeweging.

Bij de eigenzinnige advocaat aan de Nieuwe Gracht in Haarlem meldden zich vorig jaar 26 ontslagen havenarbeiders, wier zaak door andere raadslieden als kansloos werd beschouwd. De arbeiders hadden deel uitgemaakt van een havenpool die, zogenaamd bij gebrek aan werk, was opgeheven. De overeenkomst werd voortgezet in afgeslankte vorm nadat met medewerking van vakbond en arbeidsvoorziening de lastigste werknemers waren weggezonden. De arbeiders hadden soms dertig jaar in de haven gewerkt en hebben 'de zak gekregen op gronden die niet deugen', meent Fischer.

Volgens Fischer hebben alleen werknemers die vaak gedetacheerd werden, een plek gekregen in de nieuwe havenpool. Met andere woorden, de opdrachtgevers hebben bepaald wie eruit gingen. Op zichzelf is het begrijpelijk dat havenwerkgevers dat willen, maar de leiding van de nieuwe havenpool werd nota bene gevormd door de regionaal directeur arbeidsvoorziening en twee bestuursleden van FNV Bondgenoten, die de havenarbeiders juist behoren te beschermen. 'Op het moment dat ze zelf ondernemertje mogen spelen, maken ze er niks van', zegt Fischer. Hij con-

Pim Fischer: 'Het maakte me niet uit dat ik om kwart voor drie 's nachts nog bezig was.'

stateert dat de verantwoordelijkheden volledig door elkaar heen gingen lopen. De leidinggevenden van de nieuwe havenpool moesten bijvoorbeeld het collectief ontslag melden aan de arbeidsvoorziening en vakbond, hun eigen organisaties. 'Dus schreven ze brieven aan zichzelf', zegt Fischer. 'Op een gegeven moment gingen die gasten ook brieven schrijven op het verkeerde briefpapier.'

Als leidinggevenden van de havenpool beweerden de vakbondsbestuurders en de directeur arbeidsvoorziening zelfs dat het collectief ontslag getuigde van goed werkgeverschap. Het overblijvend personeel was gemotiveerd en zou nu een betere kans hebben op behoud van werk. Fischer maakt zich vrolijk. Ironisch: 'Aan de vakbond hebben we een nieuw begrip te danken: een goed werkgever moet proberen de werkgelegenheid te redden voor de mensen met wie hij verder gaat.'

Fischer ontbrandt in geestdrift bij de gedachte aan de zelfingenomen tegenpartij, die aanvankelijk beweerde dat hij 'geen zaak' had. Al geeft hij toe dat er inderdaad weinig hoop was. 'Ik moest heel wat boven tafel

halen, wilde ik het rondkrijgen. Want als de regionaal directeur de voorzitter van de havenpool is, en de districtsbestuurder de secretaris, dan gaat men ervan uit dat er niet wordt gerommeld.'

'Hoe vaak heb je zo'n prachtige zaak met zoveel tegenstanders, die het zo met elkaar eens zijn en zo zelfgenoegzaam achterover leunen? Dat mag je toch niet laten gaan? Daarvoor heb je het vak geleerd. Dan maakt het mij niet uit dat ik kwart voor drie 's nachts nog bezig was om een getuigenverhoor te maken. Ik kreeg ook last van m'n rug, op een gegeven moment hing ik aan deze hanenbalken rek- en strekoefeningen te doen. Maar die pijn voelde eigenlijk wel lekker want daarvoor wist ik dat het voor mij geen routinezaak was en dat ik onder spanning stond. Die spanning heb je nodig.'

In kort geding hebben de havenwerknemers hun gelijk gehaald. De president van de Amsterdamse rechtbank bepaalde dat partijen samen naar een oplossing moeten zoeken. In een bodemprocedure betwist Fischer nu ook de rechtmatigheid van het ontslag.

Iks ging weer eens pleiten

Leo van Osch

X was die dag aan het eind van de middag besteld in een lawaaierig en rokerig eetcafé in een nabijgelegen stadje en zat nu al een kwartier aan de bar op een sapje, met op de kruk naast zich een in deze omgeving detonerende aktetas. Vroeger, zo wist hij zich te herinneren, 'ontving de advocaat zijn cliënt op zijn kantoor', een prachtige regel die met de voortschrijdende concurrentie van dienstvaardige accountants en dito juridische adviesbureaus was uitgehold tot een anachronisme en inmiddels afgeschaft. Het ging er niet allemaal op vooruit. Overigens waren besprekingen buiten de deur goed beschouwd ook niet in het voordeel van zijn geachte clientèle: besprekingen bij cliënt op de zaak of op een neutrale locatie duurden steevast anderhalf onderscheidenlijk twee keer zo lang als bij hem op kantoor. Om een of andere reden, zo bedacht X al lurkend aan zijn drankje,

gaf je de regie buitenshuis eerder uit handen.

Een kwartier na het afgesproken tijdstip arriveerden zijn cliënten en ze schoven aan een tafeltje met ongemakkelijk zittende houten stoeltjes die hem ongetwijfeld een dito achterste gingen bezorgen. X dacht aan de fijn zittende stoelen op zijn kantoor.

Tegen zessen waren ze, naar X dacht, wel zowat uitgepraat en monter schoof hij zijn stoeltje al naar achteren en begon zijn papieren te ordenen. Op tijd thuis aan de bik. Hij herinnerde zich nu dat hij zijn dochttertje nog op gang moest helpen met een spreekbeurt over het wel en wee van de goudhamster, maar hij werd in zijn gedachtegang gestoord door het opgewekte 'Je eet toch wel een hapje mee?' van zijn cliënten. X voelde dat zelfs een beleefd verpakte weigering als een belediging zou worden gezien.

De kaart kwam. Dan maar een snelle bieftuk, besloot X, maar toen zijn tafolgenoten elkaar allerhande voorgerechten begonnen aan te prijzen voelde hij dat het een lange avond zou worden.

Hoe dit allemaal te declareren? bedacht hij, al lepelend in de spinaziesoep. Vaag stond hem iets bij van weer een andere gedragsregel, die luidde dat hij 'alle omstandigheden in aanmerking nemend een redelijk salaris in rekening moest brengen'. Dit waren zware omstandigheden, overwoog X, terwijl de dame blanche naar binnen gleed, en het was ook uiterst redelijk dat alle in dit eetcafé doorgebrachte uren door zijn cliënten werden betaald, want met het voortschrijden van de tijd zag hij slechts het beteuterde gezicht van zijn dochter die in de chaos van losse aantekeningen en kattebelletjes hoopte op een wonder van zijn hand.

Na de beproefing van het café complet was het tegen kinderbedtijd. X scheurde naar huis, onderwijl zijn planken achterste schurkend in de weldadig aanvoelende autostoel.

Hij redde het niet. Op de keukentafel stond de kooi met daarin het onderwerp van de spreekbeurt en daarnaast een stapeltje boeken over hamsters. Dochterlief lag

al op één oor.

n

"je eet toch wel een hapje mee?"

Reacties

Praktijk

Wie betaalt de raadsman?

(Advocatenblad 2001-2, p. 53-56)

In het artikel van de mrs. T. van der Goot en J. van Boksem werd een overzicht gegeven van de rechtspraak op artikel 591a Sv. Het Hof Den Bosch, zo viel te lezen, kent geen vergoeding toe uit hoofde van genoemd wetsartikel als er sprake is van een ambtshalve verstrekte toevoeging. Onduidelijk was of het hof eenzelfde benadering zou voorstaan indien de toevoeging zou zijn verstrekt op verzoek van de rechtzoekende, inmiddels gewezen verdachte.

Mr. L.A.M. Vlerken (advocaat te Geldrop) stuurde de redactie een tweetal – ongepubliceerde – beslissingen van het Bossche Hof die iedere onduidelijkheid weg lijken te nemen. In beide gevallen, zo meldt Mr. Vlerken, was er sprake van een voorwaardelijke toevoeging. In zijn beslissing van 27 oktober 1999 overweegt het hof:

‘Toekenning van de kosten raadsman heeft plaats indien en voorzover daartoe, alle omstandigheden in aanmerking genomen, gronden van billijkheid aanwezig zijn. Uit de stukken blijkt (...) dat in verband met de procedures waarvoor verzoeker kosten heeft gemaakt, te weten de behandeling van zijn zaak in eerste aanleg en in hoger beroep, telkens een toevoeging was afgegeven. Gelet hierop acht het Hof geen gronden van billijkheid aanwezig om aan verzoeker enige vergoeding voor rechtsbijstand toe te kennen.’¹

In de beslissing van januari dit jaar komt het hof via een andere benadering tot eenzelfde resultaat:

‘Uit de stukken blijkt dat Mr X op [volgt datum] door het Bureau rechtsbijstandvoorziening als raadsman is toegevoegd. Bij gelegenheid van de behandeling van de onderhavige zaak is van de zijde van verzoeker gesteld dat de raadsman in eerste aanleg aan verzoeker was toegevoegd, maar dat in hoger beroep de raadsman door verzoek zou worden betaald. Het Hof is van oordeel dat er van uit moet worden gegaan dat de raadsman de gewezen verdachte bijstand heeft verleend op basis van de op [volgt datum] verstrekte toevoeging, aangezien deze niet voor de behandeling van de strafzaak in hoger beroep is teruggegeven.

Een voorwaardelijke toevoeging verdraagt zich niet met het bepaalde in artikel 43 van de Wet op de rechtsbijstand, in welk artikel is bepaald dat de rechtsbijstand kosteloos is.

Nu verzoeker gebruik heeft gemaakt van zijn recht op vanwege de staat verstrekte kosteloze rechtsbijstand dient het verzoek tot vergoeding kosten raadsman te worden afgewezen.’²

Kortom, de advocaat die van een gokje houdt doet er verstandig aan om bij een verwachte vrijspraak geen toevoeging aan te vragen of de – al dan niet voorwaardelijke – toevoeging voor de behandeling in hoger beroep te retourneren aan de Raad voor de Rechtsbijstand. Op twee paarden wedden is er op de Bossche renbaan niet bij.

(LvO)

Schietgrage advocaat mist doel

(Advocatenblad 2001-5, p. 194)

De boeren en jagers die lange tijd reikhalzend hebben uitgekeken naar de het neerschieten van de eenzame wolf die ronddoolde in Zeeuwsch-Vlaanderen, hebben confrère Wilgers aan hun zijde gevonden. Wilgers stelt namelijk in zijn reactie op de zaak van de ‘Wolf van Walsoorden’ (Advocatenblad 2001-4, p.149) dat de wolf geen beschermd dier is en ongestraft afgeschoten mag worden.

De in bedreigde diersoorten gespecialiseerde advocaat slaat echter de plank mis. De door Wilgers aangehaalde (Europese) wet- en regelgeving ziet namelijk alleen op de handel en niet op de jacht. Om te kunnen bepalen of een in het wild levende wolf afgeschoten mag worden, dient uitsluitend de Jachtwet geraadpleegd te worden. In art. 20 van de Jachtwet is in de leden 1 en 2 bepaald op welke dieren in beginsel gejaagd mag worden. De wolf wordt daarin niet vermeld. In het derde lid van art. 20 Jachtwet is bepaald dat de Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij beslist in hoeverre de jacht op wild dat niet genoemd is in de leden 1 en 2, zal zijn geopend. De Minister heeft echter nimmer een besluit genomen omtrent de jacht op wolven. Hiertoe bestond ook geen aanleiding. De wolf is immers sinds 1897 niet meer in Nederland in het wild aangetroffen. Het jagen op – en derhalve eveneens het doden van – een in het wild levende wolf is dan ook verboden (art. 26 van de Jachtwet). Dit is strafbaar gesteld in art. 70 van de Jachtwet.

Wel kan men de Minister op grond van art. 54 van de Jachtwet verzoeken om een ontheffing of een vergunning te verlenen voor het jagen op en het doden van wolven. Voor de ‘Wolf van Walsoorden’ is hiertoe echter nooit een verzoek ingediend en derhalve heeft de Minister een dergelijke ontheffing of vergunning niet verleend.

De conclusie is duidelijk: de jacht op een wolf is – nu een vergunning of ontheffing ontbreekt – verboden.

De jager die zo stoer is geweest de ‘Wolf van Walsoorden’ neer te schieten, kan zich maar beter schuil houden; hem hangt immers een gevangenisstraf van maximaal 1 jaar en/of een geldboete van maximaal f10.000 boven het hoofd.

(I.P. de Groot, advocaat te Terneuzen)

1 Hof's-Hertogenbosch 27 oktober 2000 raadkamer nummer 5861.

2 Hof's-Hertogenbosch 4 januari 2001 raadkamer nummer 7039.

Orde-nieuws

Toevoegingsperikelen

De Orde streeft ernaar in de tweede helft van 2001 weer een overzicht te publiceren van de perikelen rondom het aanvragen, het toekennen en het declareren van een toevoeging. Eenieder wordt daarom dringend verzocht alle vermeldenswaardige uitspraken die in het kader van de WRB vanaf januari 2000 zijn gedaan, per fax of per post toe te zenden aan mevrouw W.M. Davis van de Nederlandse Orde van Advocaten, postbus 30851, 2500 GW Den Haag, fax 070-3353532.

Commercialisering van het vrije beroep

Op dinsdagmiddag 8 mei 2001 vindt in de Nieuwe Kerk aan het Haagse Spui het jaarlijks symposium plaats van de Raad voor het Vrij Beroep (RVB). De RVB is het samenwerkingsverband van 33 beroepsorganisaties, die circa 75.000 vrije-beroepsbeoefenaren vertegenwoordigen, waarbij ook de NOvA is aangesloten.

Het symposiumthema is 'Grenzen van commercialisering van het beroep'. Wat is het onderscheid tussen onafhankelijkheid in wezen en in schijn? Hoe ver moet (en mag) commercialisering van het vrije beroep gaan? Wat is de rol van de overheid in dat proces en waar staan ze, de advocaten, (para)medici, accountants en al die andere vrije beroepsbeoefenaren?

Het symposium staat onder leiding van communicatiedeskundige Kees Mijnten. De roemruchte stand-up comedians van Boom Chicago zullen enkele optredens verzorgen. Op dit moment is al bekend dat de voorzitter van MKB-Nederland, Hans de Boer, een van de gerenommeerde sprekers zal zijn. Er zal een discussie zijn met de zaal en met een panel, bestaande uit vertegenwoordigers van diverse vrije-beroepsgroepen, een politicus en een vertegenwoordiger van de Nederlandse Patiënten Consumenten Federatie.

Op 18 april sluit de inschrijftermijn; deelname kost f 99 / Euro 44,92 (incl. BTW). Informatie: Ivo Thomassen van de RVB, tel. 070-3353582, rvb@raadvoorhetvrijberoep.nl

Derde plaats Ordewebsite

De website van de Nederlandse Orde van Advocaten neemt gelet op inhoud en kwaliteit een derde positie in op de ranglijst van PBO's (Publiekrechtelijke Beroepsorganisaties). Gemeten naar alle bijna achthonderd onderzochte websites bekleedt www.advocatenorde.nl een positie bij de eerste vijftintig. Het onderzoek werd uitgevoerd door NEI Arbeid en Onderwijs in opdracht van de Helpdesk Overheid.nl. Alle onderzochte websites hebben gemeen dat ze bereikbaar zijn via www.overheid.nl.

Bij de beoordeling is gelet op technische aspecten (navigatie, interactiviteit en geschiktheid van sites voor oudere browsers) en op inhoud (onder andere wet- en regelgeving, profiel en taken organisatie en diensten en algemene informatie). Het onderzoek maakt een onderscheid op basis van de beoordelingscriteria in starters en uitblinkers. De publiekssite van de Orde bevindt zich in de laatste categorie.

Bezwaarschriften in asielprocedures

Het indienen van bezwaarschriften, correspondentie alsmede toezending van de uiteindelijke beslissing op het bezwaarschrift vinden vrijwel altijd plaats met c.q. aan raadslieden. Dit staat in de brief van de hoofddirecteur van de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND) van het Ministerie van Justitie die de Orde en de plaatselijke dekens ontvingen opdat de betrokken raadslieden en hun cliënten kunnen worden geïnformeerd.

Teneinde zorgvuldig handelen van de Nederlandse overheid te kunnen waarborgen, houdt de COA binnen twee weken een gesprek met de betrokken vreemdeling, uitgaande van het feit dat deze van de beslissing op de hoogte is. De praktijk wijst echter uit dat dit in toeneemende mate niet het geval is. In zijn brief pleit de hoofddirecteur ervoor dat de raadslieden hun cliënten zo spoedig mogelijk, doch in ieder geval binnen twee weken, van de beslissing – zowel aard als inhoud – op de hoogte te stellen.

Mede gelet op het eventueel indienen van een beroepschrift en/of een voorlopige voorziening, hetgeen eveneens een snel optreden van de advocaat vereist, lijkt het volgens de hoofddirecteur eenvoudig voor raadslieden gevolg te geven aan zijn hierboven geformuleerde verzoek.

Agenda

Lezingen intellectuele eigendom

Mevrouw mr. M. Reinsma, voorheen Raadsadviseur Ministerie van Justitie thans zelfstandig juridisch consultant houdt op 4 april een lezing over gebruiksrechten op overheidsinformatie. De heer mr. D. van Engelen, advocaat bij Stibbe, houdt op 23 mei een lezing over octrooiëring van business-methoden. De lezingen duren van 16.00 tot 17.00 uur en vinden plaats op het Molengraaff Instituut voor Privaatrecht, Nobelstraat 2A te Utrecht. *Informatie:* mw. J. Borlée, tel. 030-2537723, e-mail jborlée@law.uu.nl.

Congres E-commerce

Op dinsdag 10 april 2001 organiseert de Juridische Faculteitsvereniging Groningen haar jaarlijkse congres, dat dit jaar over e-commerce gaat. In de ochtend zijn er vier plenaire lezingen, de middag wordt gevuld met twee workshoprondes. Dagvoorzitter is mr. G.J.H. Houtzagers, landsadvocaat. Het Congres wordt gehouden in de Nieuwe Academie, Radesingel 50, 9711 EK Groningen, tel. 050-3162525. Aanvangstijd is 9.30 uur. De kosten voor het congres voor niet-academische deelnemers bedragen f 100.

Informatie: Juridische Faculteitsvereniging Groningen, Oude Kijk in 't Jatstraat 26, 9712 EK Groningen, tel. 050-3635783, fax 050-36369476, e-mail jfv@jfvgroningen.nl of jfvcongres@hotmail.com, internet www.jfvgroningen.nl.

Het nieuwe verzekeringsrecht

Het Nederlands Studie Centrum organiseert op 24 april in het World Trade Center te Rotterdam het congres 'Het nieuwe verzekeringsrecht'. Tijdens het congres komen aan bod: de belangrijkste wijzigingen in de wetgeving, de verwezenlijking van het risico, mededelingsplicht, verzekeringsfraude en aspecten met betrekking tot levensverzekeringen. De dag wordt voorgezeten door prof. mr. Ph.H.J.G. van Huizen. *Informatie:* NSC, Postbus 93109, 2509 AC Den Haag, tel. 070-4415764, fax 070-4415790, e-mail: l.schagen@nsc.nl. *Prijs:* f 1.095 excl. btw.

Overeenkomsten en fusie

In samenwerking met het tijdschrift *Markt & Mededinging* organiseert het Nederlands Studie Centrum een conferentie over overeenkomsten en fusie: de praktijk in beeld. Onder voorzitterschap van prof. mr. T.R. Ottervanger zullen prof. mr. M.H. van der Woude, drs. M. Visser, mr. P.V.F. Bos, mw. mr. J.C.M. Montijn-Swinkels en mr. E.H. Pijnacker Hordijk verschillende onderwerpen behandelen. *Datum:* 24 april 2001. *Locatie:* Bilderberg Europa Hotel te Scheveningen. *Informatie:* NSC, Postbus 93109, 2509 AC Den Haag, tel. 070-4415764, fax 070-4415790, e-mail: l.schagen@nsc.nl. *Prijs:* f 995 excl. btw.

Incasseren van vorderingen in Duitsland

Terwijl het Nederlandse stelsel uitgaat van crediteurenbescherming, staat in het Duitse stelsel de debiteurenbescherming voorop. Dit verschil leidt ertoe dat snelle incassomiddelen zoals het conservatoir (derden)beslag of het incasso-kortgeding in Duitsland (zo goed als) nooit kunnen worden gebruikt. Over de belangrijke aandachtspunten en verschillen op het gebied van het incasseren van vorderingen in Duitsland organiseert de Nederlands-Duitse Businessacademie op 26 april 2001 te Kleve een seminar.

Kosten: € 225,00 / DM 440,00. De bedragen zijn inclusief documentatiemateriaal, maaltijd en consumpties, echter exclusief Duitse 'Mehrwertsteuer'. *Informatie:* tel 0049 2821 77570 of businessacademie@nedex.de; Nederlands Duitse Businessacademie, Siemensstr. 31, 47533 Kleve.

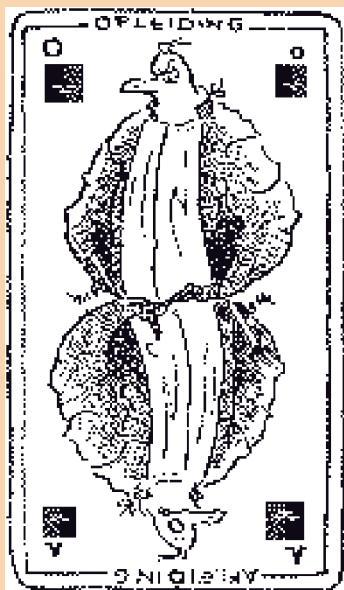
Cross-border insolvencies

Op 4 mei organiseert het Pallas Consortium een congres met als titel: Cross-border insolvencies: the impact of the EU insolvency regulation. *Informatie:* Universiteit van Nijmegen, Faculteit der Rechtsgeleerdheid, mw. Cornielje, Postbus 10520, 6500 MB Nijmegen, tel. 024-3613090, fax 024-3615838, e-mail: pallas@cpo.kun.nl.

Communicatie, stress en conflict

Om in te springen op de behoefte aan inzicht in intermenselijke communicatie, stress en conflicthantering, en op de behoefte aan deskundige begeleiding en gespreksvoering heeft het BeNeLux-Universitair Centrum (BUC) enkele masteropleidingen en leergangen ontwikkeld. Op 9 april en 8 mei, de voorlichtingsavonden van het BUC, houdt prof. dr. Wim de Moor, een openbaar college: 'Thema's met betrekking tot communicatie, stress en conflict'. Geïnteresseerden ontvangen op de voorlichtingsavonden naast het openbaar college ook informatie over de postgraduate opleidingen in de toegepaste menswetenschappen van het BUC. *Informatie:* centraal secretariaat BUC, tel. 073-5220005, fax 073-5221000.

Permanente opleiding

In deze rubriek vindt u opleidingen die kunnen worden gevolgd in het kader van de Permanente opleiding. De rubriek vormt een aanvulling op de cursuswijzer Permanente opleiding die vier keer per jaar verschijnt.

Arbeidsrecht

Detachering van buitenlandse werknemers naar Nederland; de arbeidsrechtelijke, financiële en sociale aspecten*

datum: 8 mei 2001,
10.00–17.00 uur
docenten: mr. P.W.M. Haen,
mr. C.M.E. Keuter,
mr. E.A.E. Weultje,
mr. H. Kors,
prof. dr. P. Kavelaars
plaats: Leiden
punten: 4
prijs: f 1295 (excl. BTW)
Elsevier Juridische Academie,
tel. 070-4415195

Belastingrecht

Fiscale actualiteiten voor de directeur-groootaandeelhouder***

datum: 15 juni 2001
docenten: prof. mr. E. Aardema,
mr. drs. S.A.W.J. Strik,
B. Janssen,
prof. dr. J.P.M. Stubbe
plaats: Amsterdam
punten: 4
prijs: f 1499 (excl. BTW)
Euroforum, tel. 040-2974974

Bestuurs(proces)recht

Actualiteiten

Aanbestedingsrecht*
datum: 17 mei 2001,
09.30–16.30 uur
docenten: mr. M.P.H.J. Nillissen,
M. Rooderkerk,
mr. ing. R.J. Brandt,
mr. drs. I.J. van den Berge
plaats: Utrecht
punten: 5
prijs: f 995 (excl. BTW)
Vermande Studiedagen,
tel. 0320-237721

Ruimtelijke Ordening en
Projectontwikkeling binnen de
Gemeentelijke Praktijk*

datum: 19 april 2001,
12.30–19.00 uur
docenten: mr. C.E. Schouten,
mr. S.M. van Velsen
plaats: Hilversum
punten: 5
prijs: f 995 (excl. BTW)
Vermande Studiedagen,
tel. 0320-237721

Faillissementsrecht

De nieuwe Faillissementswet*

datum: 12 april 2001,
09.30–17.45 uur
docenten: prof. mr. B. Wessels,
prof. mr. R.D. Vriesendorp,
mr. drs. A.M. van Amsterdam
plaats: Rotterdam
punten: 5
prijs: f 1095 (excl. BTW)
Elsevier Juridische Academie,
tel. 070-4415195

Intellectuele Eigendom

Merkenrecht 2001*

datum: 16 mei 2001,
9.30–17.00 uur
docenten:
mr. F.V.B.M. Mutsaerts,
mr. J. Lebacq,
mr. W.F.B. Goosen,
mr. P.N.M.A. Claassen,
mr. R.W.M. Brohm,
mr. V.J. Teding van Berkhout
plaats: Den Haag
prijs: f 1095 (excl. BTW)
Elsevier Juridische Academie,
tel. 070-4415195

Summer Course 'International
Copyright Law 2001'*****

datum: 9 t/m 14 juli 2001
docenten: B. Hugenholtz,
L. Guibalt, D. Gervais,
S. Perlmutter, R. Mastroianni,
P. Samuelson, T.C. Vinje
plaats: Amsterdam
prijs: € 3800
PAO Eggen Instituut UvA,
tel. 020-5253407

Milieurecht

Omgaan met risico's in het
milieu- en ruimtelijke
ordeningsrecht**

datum: 12 april 2001,
14.00–17.00 uur
docenten: mr. M. Oosting,
mr. H.J.A.M. van Geest,
mr. M.A. Robesin
plaats: Utrecht
punten: 3
prijs: n.n.b.
Vereniging voor Milieurecht,
tel. 030-2312221

Pensioenrecht

Wet verplichte deelneming in
een bedrijfstakpensioenfonds*

datum: 15 mei 2001,
13.00–18.45 uur
docenten: mr. F. Prins,
drs. G.W.J.M. Schellekens,
mr. J.R. Wirschell,
mr. M. van Engelen,
mr. E.H. Pijnacker Hordijk,
mr. F.C.M. Schoonderwoerd
plaats: Den Haag
punten: 4
prijs: f 1095 (excl. BTW)
Elsevier Juridische Academie,
tel. 070-4415195

Verklaring der tekens

- * Actualiteiten
(basiskennis vereist)
- ** Introductie
- *** Verdieping I
(redelijke basiskennis
vereist)
- **** Verdieping II
(gedegen basiskennis
vereist)
- ***** Specialisatieopleiding

Civiele & Fiscale Aspecten van Pensioenen****data:* 7 en 21 juni 2001,

15.30–20.30 uur

docenten: mr. C.A.H. Luijkenk,

mr. A. Vandenboorn,

prof. dr. R. Niessen

plaats: Speulderbos*punten:* 8*prijs:* f 2195 (excl. BTW)

Vermande Studiedagen,

tel. 0320-237721

Verzekeringsrecht, schade en aansprakelijkheid**Het nieuwe verzekeringsrecht, titel 7.17 NBW****docenten:*

prof. mr. Ph.H.J.G. van Huizen,

mr. N. Frenk, mr. M.J. Tolman,

prof. mr. J.G.C. Kamphuisen,

mr. R.G.L. Gerritsen,

mr. M.S. de Kort de Wolde,

dr. W.M.A. Kalkman

plaats: Rotterdam*punten:* 5*prijs:* f 1095 (excl. BTW)

Elsevier Juridische Academie,

tel. 070-4415195

Management/Organisatie Overig**Marktonderscheidende bedrijfsvoering****data:* de cursus vindt drie keer*plaats:* op 3 en 4 april 2001, op 8

en 9 mei 2001 en op 5 en 6 juni

2001, 9.30–17.00 uur

docenten:

drs. E.B.M. Schoenmakers,

V.H.G. Nuy,

drs. W.J.A. Matthijs,

drs. A.G. Berkhoff

plaats: n.o.t.k.*punten:* 14*prijs:* f 1725 (excl. BTW)

ESO Management en Partners,

tel. 010-4132103

Personalialia

Meldingen voor deze rubriek kunnen worden doorgegeven aan:

adres@advocatenorde.nl

BEËDIGD ALS ADVOCAAAT EN PROCUREUR**Andriessen**, mr. V.T.T., Weena 690 (3012 CN) postbus 2888 (3000 CW) Rotterdam, tel. 010-2246224, fax 4125839**Arkel**, mw. mr. E.G. van, Koningslaan 60 (1075 AG) postbus 70091 (1007 KB) Amsterdam, tel. 020-6645111, fax 6620470, e-mail advocaten@hulklaw.nl**Baldew**, mw. mr. R.N., Grotewaard 1 (2716 XP) Zoetermeer, tel. 079-3521516, fax 3521982**Balen**, mr. J.P.A.M. van, Strawinskylaan 3037 (1077 ZX) postbus 2508 (1000 CM) Amsterdam, tel. 020-4313131, fax 4313143, e-mail boekel.de.neree@bdn.nl**Berben**, mw. mr. B.A.B.P.M., Weena 690 (3012 CN) postbus 2888 (3000 CW) Rotterdam, tel. 010-2246224, fax 4125839, e-mail begga.berben@loyensloeff.com**Berlage**, mr. J.O., Weena 750 (3014 DA) postbus 1110 (3000 BC) Rotterdam, tel. 010-2240230, fax 2240060, e-mail jeroen.berlage@nautadutilh.com**Bes**, mw. mr. F., Westblaak 180 (3012 KN) postbus 25021 (3001 HA) Rotterdam, tel. 020-5460640, fax 4143644, e-mail fbess@akd.nl**Boekhorst**, mr. R.H., Strawinskylaan 2001 (1077 ZZ) postbus 75640 (1070 AP) Amsterdam, tel. 020-5460640, fax 6789589, e-mail robert.boekhorst@stibbe.nl**Boerstra**, mr. O.G., De Lairessestraat 133 (1075 HJ) postbus 75265 (1070 AG) Amsterdam, tel. 020-6789302, fax 6789589, e-mail boerstra@van-doorne.com**Boesjes**, mw. mr. A., Haven 14 (4811 WL) postbus 3889 (4800 DW) Breda, tel. 076-5224744, fax 5203502**Booger**, mw. mr. M.G. van den, Sickeszplein 1 (6821 HV) postbus 3155 (6802 DD) Arnhem, tel. 026-3777111, fax 3777222, e-mail info@hekkelman.nl**Borne-Verheijen**, mw. mr. C.H.D.W. van den, Van Schaeck Mathonsingel 4 (6512 AN) postbus 55 (6500 AB) Nijmegen, tel. 024-3813131, fax 3222074, e-mail algemeen@nijmegen.dirkzwager.nl**Bos**, mw. mr. H.R., Weena 750 (3014 PA) postbus 1110 (3000 BC) Rotterdam, tel. 010-2240000, fax 4148444**Brands**, m. F.J.C.A., Helvoirtseweg 1 (5261 CA) postbus 315 (5260 AH) Vught, tel. 073-6849191, fax 6849199, e-mail info@winsmart.nl**Breton-de Munck**, mw. mr. T.E., Vuursteeglaan 14 (2161 GE) postbus 100 (2160 AC) Lisse, tel. 0252-420653, fax 416042, e-mail bretonfamily@xs4all.nl**Broekers**, mw. mr. J.P., Scheveningsweg 66 (2517 KX) postbus 84046 (2508 AA) Den Haag, tel. 070-3529530, fax 3060875, e-mail jbroekers@houthoff.nl**Brosius**, mr. J.J., Advocatenkantoor Brosius, St. Jacobstraat 44 (4461 BB) postbus 2061 (4460 MB) Goes, tel. 0113-270010, fax 270011, e-mail brosius@juristenkantoor-brosius.nl**Cordang**, mw. mr. A.P.J., Willem II-singel 76 (6041 HV) postbus 570 (6040 AN) Roermond, tel. 0475-337080, fax 337117, e-mail van.asperen@wxs.nl**Dekker**, mw. mr. A.M.C., Burgerweeshuispad 301 (1076 HR) postbus 75084 (1070 AB) Amsterdam, tel. 020-5771771, fax 5771775, e-mail mailamst@dbbw.nl**Driebergen**, mr. A.J., Spuiboulevard 100^E (3311 GR) postbus 907 (3300 AX) Dordrecht, tel. 078-6311220, fax 6131752, e-mail info@gvh-advocaten.nl**Faas**, mr. M.A., Vlasmarkt 28 (4331 PE) postbus 451 (4330 AL) Middelburg, tel. 0118-637120, fax 640011, e-mail bvmidd@worldonline.nl**Ferwerda**, mw. mr. M., Kanaalpark 144 (2321 JV) postbus 1144 (2302 BC) Leiden, tel. 071-5791700, fax 5722462, e-mail info@teekens.nl**Garretsen**, mr. F.H., Bomkade 14 (3311 JD) postbus 939 (3300 AX) Dordrecht, tel. 078-6312468, fax 6133804**Garske**, mw. mr. M., Sniederslaan 14 (5531 EL) postbus 110 (5530 AC) Bladel, tel. 0497-360460, fax 386395, e-mail dijkmans.bladel@tip.nl**Gloudeemans**, mw. mr. M.J.J.M., Droogbak 1a (1013 GE) postbus 251 (1000 AG) Amsterdam, tel. 020-7119000, fax 7119999**Godijn**, mw. mr. D.J.C., Weena 690 (3012 CN) postbus 2888 (3000 CW) Rotterdam, tel. 010-2246224, fax 4125839, e-mail dorothea.godijn@loyensloeff.com**Gortzak**, mw. mr. J.A., Weena 666 (3012 CN) postbus 190 (3000 AD) Rotterdam, tel. 010-4042395, fax 4042333, e-mail gortzak@nolstrenite.com**Groeneveld**, mw. mr. M.L., Henry Dunantlaan 1 (2992 KP) postbus 156 (2990 AD) Barendrecht, tel. 0180-642000, fax 642001, e-mail b@borsboomhamm.nl**Gulick**, mw. mr. L. van, Schouwburgplein 30-34 (3012 CL) postbus 1488 (3000 BL) Rotterdam, tel. 010-4444369, fax 4125050**Hehenkamp**, mr. G., Boompjes 40 (3011 XB) postbus 546 (3000 AM) Rotterdam, tel. 010-4005100, fax 4005111, e-mail g.hehenkamp@kkadv.nl**Heuvel**, mw. mr. A.A.M. van den, Strawinskylaan 2001 (1077 ZZ) postbus 75640 (1070 AP) Amsterdam, tel. 020-5460129, fax 5460736, e-mail ssm@stibbe.nl**Heijden**, mw. mr. E.M. van der, Scheveningsweg 66 (2517 KX) postbus 84046 (2508 AA) Den Haag, tel. 070-3529306, fax 3529129, e-mail heijden@houthoff.nl**Hollander**, mr. N., Hereweg 93 (9721 AA) postbus 1105 (9701 BC) Groningen, tel. 050-5997999, fax 5997977**Hooymayers**, mr. J.A.J., Liesbosstraat 45 (4813 BC) postbus 2005 (4800 CA) Breda, tel. 076-5226470, fax 5226413, e-mail info@koch-heuvel.nl**Hugenholtz**, mw. mr. L., Nieuwe Boteringstraat 32 (9712 PM) postbus 1586 (9701 BN) Groningen, tel. 050-3185286, fax 3138296, e-mail rijpkema.miedema@balienet.nl**Jager**, mr. G.J.M. de, Willem II-straat 29a (5038 BA) postbus 246 (5000 AE) Tilburg, tel. 013-5420400, fax 5430408, e-mail linssen@linssen-advocaten.nl**Josephus Jitta**, mr. P.A., Strawinskylaan 3127 (1077 ZX) postbus 7067 (1007 JB) Amsterdam, tel. 020-5685685, fax 5685681**Kaaij**, mw. mr. M., Parkstraat 8 (4818 SK) postbus 4729 (4803 ES) Breda, tel. 076-5202266, hertoghs@worldonline.nl**Kerkhof**, mw. mr. S.D., Weena 690 (3012 CN) postbus 2888 (3000 CW) Rotterdam, tel. 010-2246453, fax 4125839, e-mail sabine.kerkhof@loyensloeff.com**König**, mr. B.M., Hofplein 33 (3011 AJ) postbus 21548 (3001 AM) Rotterdam, tel. 010-2822999, fax 2822990, e-mail konig@brglaw.nl**Kwant**, mw. mr. I.C. de, Apollolaan 15 (1077 AB) postbus 75440 (1070 AK) Amsterdam, tel. 020-6741000, fax 6741111**Lagerveld**, mw. mr. F.M., Boompjes 550 (3011 XZ) postbus 754 (3000 AT) Rotterdam, tel. 010-4132180, fax 4122125, e-mail law@kclaw.nl

Lamens, mr. B.P., Belastingdienst Automatiseringscentrum, Joost v/d Vondellaan 14 (7314 PE) postbus 9050 (7300 GM) Apeldoorn, tel. 055-5286373, fax 5283897, e-mail bac.jz@worldonline.nl

Leenders, mr. P.R., Hullenbergweg 300 (1101 BV) postbus 22766 (1100 DG) Amsterdam-Zuidoost, tel. 020-6561777, fax 6561700, e-mail sbmc@kpmg.nl

Leeuwen, mw. mr. B.H.A. van, Strawinskyaan 3127 (1077 ZX) postbus 7067 (1007 JB) Amsterdam, tel. 020-5685685, fax 5685681

Martens, mr. P.B., Vondelstraat 89 (1054 GM) Amsterdam, tel. 020-6166676, fax 6185246, e-mail info@seegers-cs-advocaten.nl

Melkert, mr. N.N.C., Drentestraat 20 (1083 HK) postbus 7925 (1008 AC) Amsterdam, tel. 020-5466323, fax 6429013, e-mail nlmelke1@hollandlaw.nl

Merwijk, mr. S.F. van, Amstelveld 7 (1017 JD) Amsterdam, tel. 020-6276684, fax 6206489, e-mail advocaten@gesselblauw.nl

Michielsen, mr. R.C.M., Vosselmanstraat 260 (7311 CL) postbus 10100 (7301 GC) Apeldoorn, tel. 055-5271271, fax 5214703, e-mail rcmmichielsen@hotmail.com

Nicolai, mr. T.S., Van Swietenlaan 29 (9728 NX) postbus 1100 (9701 BC) Groningen, tel. 050-5214333, fax 5258850, e-mail advocaten@plasbossinade.nl

Nooijen, mw. mr. F.H.J., Margrietstraat 13 (5401 CH) postbus 18 (5400 AA) Uden, tel. 0413-339033, fax 339066, e-mail ilex@ilex.nl

Ooijman, mw. mr. M.R., Eibergseweg 1 (7141 CD) postbus 66 (7140 AB) Groenlo, tel. 0544-463000, fax 464185

Oud, mr. D.M.A., Barbizonlaan 82 (2908 ME) postbus 84233 (3009 CE) Rotterdam, tel. 010-2204400, fax 2204499, e-mail mail@hajjwende.nl

Penders, mr. J.M., Strawinskyaan 2001 (1077 ZZ) postbus 75640 (1070 AP) Amsterdam, tel. 020-5460546, fax 5460813, e-mail jaap.penders@stibbe.nl

Pepping, mr. B.W.H., Kapitein Hatterasstraat 23 G (5015 BB) postbus 4203 (5004 JE) Tilburg, tel. 013-5440400, fax 5444646, e-mail b.pepping@vandijktilburg.nl

Pfeifle, mw. mr. B.C., Oranjestraat 2 (3111 AP) postbus 448 (3100 AK) Schiedam, tel. 010-4738988, fax 4733232

Pollen, mr. Z.H.P., Boschdijk 15 (5612 HA) postbus 666 (5600 AR) Eindhoven, tel. 040-2977368, fax 2433033, e-mail zpollen@akd.nl

Pouw, mr. M.S., Prinses Irenestraat 59 (1077 WV) postbus 7113 (1007 JC) Amsterdam, tel. 020-5414646, fax 6612827, e-mail martijn.pouw@nautadutilh.com

Reijt, mw. mr. M.J. van der, Leidseplein 29 (1017 PS) postbus 2720 (1000 CS) Amsterdam, tel. 020-5517136, fax 6267949, e-mail maaike.van.der.reijt@bakernet.com

Ritman, mw. mr. I., Strawinskyaan 2001 (1077 ZZ) postbus 75640 (1070 AP) Amsterdam, tel. 020-5460481, fax 5460719, e-mail irene.ritman@stibbe.nl

Robbers, mr. S.Ph., Strawinskyaan 3127 (1077 ZX) postbus 7067 (1007 JB) Amsterdam, tel. 020-5685685, fax 5685681

Roessel, mw. mr. B.C.C. van, Keizersgracht 332 (1016 EZ) Amsterdam, tel. 020-6275411, fax 6226577, e-mail amsterdam@ssr.nl

Ruseler, mw. mr. L., Belastingdienst Automatiseringscentrum, Joost v/d Vondellaan 14 (7314 PE) postbus 9050 (7300 GM) Apeldoorn, tel. 055-5283732, fax 5283897, e-mail bac.jz@worldonline.nl

Ruijsendaal, mr. H.J., Steenenstraat 2 (3262 JM) postbus 1227 (3260 AE) Oud-Beijerland, tel. 0186-643030, fax 615057

Rijswijk, mw. mr. M.C.J. van, Dorpstraat 7 (5391 AV) postbus 75 (5390 AB) Nuland, tel. 073-5324449, fax 5325829, e-mail mariellevanrijswijk@merlijngroep.nl

Sans Prieto, mr. J.B., Max Euwelaan 75 (3062 MA) Rotterdam, tel. 010-2121220, fax 2120500, e-mail vbvd@euronet.nl

Schiphuis, mr. A.S., Herestraat 88 (9711 CC) postbus 518 (9700 AM) Groningen, tel. 050-3182428

Schollen, mr. M.J.W., Stadhuisplein 4 (5611 EM) postbus 6019 (5600 HA) Eindhoven, tel. 040-2970000, fax 2461375, e-mail infoeinsp@akd.nl

Schreuders, mr. T.B., Strawinskyaan 3127 (1077 ZX) postbus 7067 (1007 JB) Amsterdam, tel. 020-5685685, fax 5685681

Simonis, mr. W.H., Koningin Julianaplein 30 (2595 AA) postbus 11756 (2502 AT) Den Haag, tel. 070-3488860, fax 3821007, e-mail wh.simonis@prdf.nl

Spee, mw. mr. G.H.J., Gemeente Arnhem, Nieuwe Plein 16 (6811 KN) postbus 90129 (6800 EL) Arnhem, tel. 026-3774813, fax 3775570, e-mail gonniespee@arnhem.nl

Straesser, mw. mr. J.E., Van Eeghenstraat 98 (1071 GL) postbus 74654 (1070 BR) Amsterdam, tel. 020-5777700, fax 6719710, e-mail straesser@hrd.nl

Stroes, mw. mr. M., Kapellerlaan 33-37 (6041 JB) postbus 196 (6040 AD) Roermond, tel. 0475-319146, fax 330800, e-mail roermond@boelsadvoc.nl

Takkenberg, mr. T., Egbert Gorterstraat 14 (7607 GB) postbus 251 (7600 AG) Almelo, tel. 0546-812210, fax 819469, e-mail tencate-advocaten@introweb.nl

Tielens, mw. mr. S.M.A.F., Prinsengracht 1103 (1017 JJ) Amsterdam, tel. 020-5352222, fax 5352233, e-mail prinsengracht@vink-advocaten.nl

Trines, mw. mr. C.J.M., Bilderdijklaan 13 (5611 NG) postbus 6131 (5600 HC) Eindhoven, tel. 040-2129245, fax 2118659

Tuijtel, mw. mr. M.M., Weena 690 (3012 CN) postbus 2888 (3000 CW) Rotterdam, tel. 010-2246224, fax 4125839

Velde, mr. W. van de, Berg en Dalseweg 71 (6522 BB) postbus 1495 (6501 BL) Nijmegen, tel. 024-3608142, fax 3604573, e-mail huigens.advocaat@balienet.nl

Vlieger, mw. mr. A.R., De Lairessestraat 133 (1075 HJ) postbus 75265 (1070 AG) Amsterdam, tel. 020-6789123, fax 6789589, e-mail vlieger@trenite.com

Voorst, mw. mr. K.A. van, Zuid-Hollandlaan 7 (2596 AL) postbus 90851 (2509 LW) Den Haag, tel. 070-3285458, fax 3247997, e-mail kavanvoorst@dbbw.nl

Voorthuizen, mw. mr. M.B. van, Koninginnegracht 105 (2514 AL) postbus 16100 (2500 BC) Den Haag, tel. 070-3383040, fax 3226325, e-mail inf@dezadvocaten.nl

Well, mw. mr. C. van, Prof. Dr. Dorgelolaan 14 (5613 AA) postbus 3 (5600 AA) Eindhoven, tel. 040-2626600, fax 2626421, e-mail nlwell01@hollandlaw.nl

Winden, mr. R.A. van, Calandstraat 13-15 (3016 CA) Rotterdam, tel. 010-4365151, fax 4360272

Wit, mw. mr. I.A.E. de, Boschdijk 15 (5612 HA) postbus 666 (5600 AR) Eindhoven, tel. 040-2977377, fax 2433033, e-mail idewit@akd.nl

Woestijne, mr. Th. van de, Strawinskyaan 2001 (1077 ZZ) postbus 75640 (1070 AP) Amsterdam, tel. 020-5460643, fax 5460792, e-mail thijs.vandewoestijne@stibbe.nl

Wouda, mr. D.S.M., Van Stolbergweg 197 (9621 JE) postbus 125 (9640 AC) Veendam, tel. 0598-613872, fax 623346

Würdemann, mw. mr. C.E., Droogbak 1a (1013 GE) postbus 251 (1000 AG) Amsterdam, tel. 020-7119000, fax 7119999, e-mail chris.wurdemann@cliffordchance.com

Wijs, mw. mr. F.Y. de, Sickesplein 1 (6821 HV) postbus 185 (6802 DD) Arnhem, tel. 026-3777111, fax 3777222, e-mail fdewijs@hekkelman.nl

Zoer, mw. mr. F., Kommisjewei 160 (9218 PJ) postbus 18 (9218 ZJ) Opeinde, tel. 0512-371119, fax 371106, e-mail j.j.veldhuis@balienet.nl

Poiesz, mw. mr. S.H. (Rotterdam) 30.6.2000

Reiner, mw. mr. A.J. (Amsterdam) 27.11.2000

Roest, mr. M. van der (Amsterdam) 1.11.2000

Schmidt, mr. P.A. (Delft) 1.2.2001

Siegelaar, mw. mr. A. (Amsterdam) 26.11.2000

Stapel, mr. T.J. (Amsterdam) 1.12.2000

Steeenga, mw. mr. P.J. (Amsterdam) 1.9.2000

Steenbergh, mr. H.M.M. (Amsterdam) 1.10.2000

Stevens, mr. D.W. (Winschoten) 1.1.2001

Tonino, mr. J.M. (Amsterdam) 30.11.2000

Venetien, mr. R. van (Velsen-Zuid) 1.2.2001

Vergouw, mw. mr. S.J. (Amsterdam) 15.11.2000

Verheij, mr. T.S. (Utrecht) 1.3.2001

Verstraten, mr. D. (Amsterdam) 15.9.2000

Vos, mw. mr. J.S. (Amsterdam) 2.10.2000

Vries, mr. F.J. de (Den Haag) 11.11.2000

Wieringen-Rap, mw. mr. A.M. van (Winschoten) 1.1.2001

Wildt, mr. A.J.L.M. van der (Amsterdam) 31.12.2000

KANTOORVERPLAATSING

PRAKTIJK NEERGELEGD

Aars, mw. mr. I.U.D. (Amsterdam) 1.11.2000

Aperghis, mr. N.J.T. (Amsterdam) 14.9.2000

Arisz, mr. R.W.H. (Amsterdam) 1.11.2000

Arnoldus, mw. mr. V.S.I. (Amsterdam) 1.9.2000

Baars, mr. J. (Amsterdam) 30.11.2000

Beek, mr. J.W. van (Bussum) 24.11.2000

Berghuis, mw. mr. N.A. (Amsterdam) 30.11.2000

Boom, mw. mr. A.W. van der (Doetinchem) 1.12.2000

Brandjes, mr. P.C.M. (Amsterdam) 30.11.2000

Brink, mr. N.W.A. (Noordwijk) 23.1.2001

Bron, mr. R.J. (Amstelveen) 23.11.2000

Burg, mw. mr. B.E.M. van der (Oud-Beijerland) 15.2.2001

Cortenraad, mr. W.H.F.M. (Amsterdam) 1.11.2000

Dam, mr. R.J. van (Den Haag) 1.9.2000

Dols, mr. L. (Groningen) 1.2.2001

Flinterman, mr. C.F. (Amsterdam) 1.10.2000

Grauw, mw. mr. M.T. de (Amsterdam) 19.10.2000

Groenewald, mr. Th. (Amsterdam) 13.11.2000

Haverkate, mr. I.L. (Amsterdam) 1.6.2000

Heerik, mw. mr. Y.M.G. van den (Amsterdam) 8.8.2000

Hehenkamp, mr. K.J.T.M. (Amsterdam) 16.9.2000

Jacob, mw. mr. P. (Amstelveen) 1.11.2000

Jeurissen, mw. mr. N.H.J. (Maastricht) 1.9.2000

Lange, mw. mr. T. de (Amsterdam) 1.11.2000

Linden, mw. mr. M.G. ter (Amstelveen) 1.11.2000

Meijer, mr. H. (Amsterdam) 1.11.2000

Mink, mw. mr. E.A. (Den Haag) 1.12.2000

Morssink-Eshuis, mw. mr. D. (Amsterdam) 1.11.2000

Noordenbos, mw. mr. J.C. (Amsterdam) 16.10.2000

Oostenbrink, mw. mr. W.R. (Amsterdam) 1.11.2000

Boer, mr. H.P.J.A. den: Prof. Cobbenhagenlaan 75 (5037 DB) postbus 414 (5000 AK) Tilburg, tel. 013-4668888, fax 4668866, e-mail advocaten@devoort.nl

Beenen, mr. B.A.: Leidseplein 29 (1017 PS) postbus 2720 (1000 CS) Amsterdam, tel. 020-5517555, fax 6267949

Van den Biesen Praktijken Böhler advocaten: Keizersgracht 560-562 (1017 EM) Amsterdam, tel. 020-3446200, fax 3446201, e-mail amsterlaw@bpb.nl

Blom, mw. mr. A.M.: Willemstraat 24b (1015 JD) Amsterdam, tel. 020-6240323, fax 6387302

Deuzen, mr. A. van (Almelo): Boerhaavelaan 1 (2713 HA) postbus 525 (2700 AM) Zoetermeer, tel. 079-3536161, fax 3536132

Dreessen, mw. mr. C.J.M. (Maastricht): Advocatenkantoor Dreessen, Aldenhofstraat 8 (6191 GT) Beek, tel. 046-4375770, fax 4361484, e-mail c.dreessen@hetnet.nl

Engelen, mw. mr. A.M.: Prof. Cobbenhagenlaan 75 (5037 DB) postbus 414 (5000 AK) Tilburg, tel. 013-4668888, fax 013-4668866, e-mail advocaten@devoort.nl

Geleijns, mw. mr. E.D.A.: Stadhouderslaan 100 (2517 JC) postbus 29702 (2502 LS) Den Haag, tel. 070-3633555, fax 3651051, e-mail info@ruigpartners.nl

Holtzer, mr. M.: Van Boshuizenstraat 12 (1083 BA) postbus 75258 (1070 AG) Amsterdam, tel. 020-5419888, fax 5419999, e-mail mail@schutgroshuide.nl

Hoogen, mw. mr. D.G.M. (Den Haag): Strawinskyaan 3037 (1077 ZX) postbus 2508 (1000 CM) Amsterdam, tel. 020-4313131, fax 4313143, e-mail boekel.de.nerec@bnd.nl

Horst, mw. mr. B. ter: Johannes Verhulststraat 39 hs (1071 MS) Amsterdam, tel. 020-6737128, fax 6735198, e-mail bertheterhorst@cs.com

Hoytink, mr. S.W.A. (Beverwijk): Weena 690 (3012 CN) postbus 2888 (3000 CW) Rotterdam, tel. 010-2246224, fax 4125839

Jongh, mw. mr. F.J. de: Gijssingstraat 26A (3026 RL) postbus 6039 (3002 AA)

Van de Orde

Rotterdam, tel. 010-2449752, fax 4778274,
e-mail advocaatdejongh@hetnet.nl

Klerk, mw. mr. A.C. de Leidsegracht 74
(1016 CR) Amsterdam, tel. 020-6274907,
fax 6234244, e-mail zeeuw90@zonnet.nl

Koole, Mr. N.A. (Vlissingen):
Noordpoortstraat 17 (4331 RP)

Middelburg, tel. 0118-611647, fax 641007

Kouwenhoven, mw. mr. M.T. (Nijmegen):
Europalaan 16A (5232 BC) Den Bosch,
tel. 073-6447177, fax 6447188

Kijne, mr. R.J.H. (Utrecht):
Advocatenkantoor Robert Jan H. Kijne,

Soendalaan 59 (3131 LS) Vlaardingen,
tel. 010-2327633, fax 2327634,

e-mail info@kijne.nl

Levenga, mr. R.S. (Winschoten):
Advocatenkantoor Levenga, Herestraat 88
(9711 CC) postbus 518 (9700 AM)

Groningen, tel. 050-3182428

Madou, mr. R.H.M.: Prof.
Cobbenhagenlaan 75 (5037 DB) postbus
414 (5000 AK) Tilburg, tel. 013-4668888,

fax 4668866, e-mail advocaten@devoort.nl

Marbus-Hulshof, mw. mr. M. (Uden):
Burgemeester Reigerstraat 77 (3581 KP)
postbus 14018 (3508 SB) Utrecht,

tel. 030-2333415, fax 2302032,

e-mail brinklut@xs4all.nl

Molenaar, mr. A.C.R. (Amsterdam):
Molenaar Advocaten, Buitenplein 14
(1181 ZB) Amstelveen, tel. 020-3632711,
fax 3455355

Niesten, mr. R.J.P.L. (Amsterdam):
Marathon 9-J (1213 PE) postbus 1012
(1200 BA) Hilversum, tel. 035-6853333,

fax 6852211, e-mail mail@medialaw.nl

Oberman, mw. mr. A.C.: Van Eggenlaan
12 (1071 EM) Amsterdam,
tel. 020-6737160, fax 6712195

Pen, mr. G.W.: Westblaak 180 (3012 KN)
postbus 25021 (3001 HA) Rotterdam,

tel. 010-2449244, fax 4143644,

e-mail rotterdam@akdprinsen.nl

Pot, mr. M.P.: Stadhouderskade 160 (1074
BC) postbus 75538 (1070 AM) Amsterdam,

tel. 020-4713020, fax 4712986,

e-mail info@e-torneys.com

Prins & Koster Advocaten: Middenweg
168a (1782 BL) postbus 6005 (1780 KA)

Den Helder, tel. 0223-620000, fax 620101

Roy van Zuidewijn, mr. B.W.J.M. de:

Orlyplein 50 (1043 DP) postbus 59280
(1040 KG) Amsterdam, tel. 020-5824200,

fax 5824060

Stapert, mr. Y.J.D.: Zwaansvliet 20
(1081 AP) postbus 74773 (1070 BT)
Amsterdam, tel. 020-3016301, fax 3016333,
e-mail y.stapert@cmsderks.nl

Tuinenburg, mr. D.P.: ING Groep,
Strawinskylaan 2631 (1077 ZZ)

Amsterdam, tel. 020-5418719, fax 5418723

Turner, mw. mr. A.C. ('s-Gravendeel):

Beetsstraat 11 (3261 PL) postbus 1048
(3260 AA) Oud-Beijerland,

tel. 0186-610844, fax 610493,

e-mail info@brussaard-advocaten.nl

Van, mr. A.J. (Amsterdam): Bergstraat 29
(3811 NE) postbus 765 (3800 AT)

Amersfoort, tel. 033-4613048, fax 4617240,

e-mail sap.dewitte.roth@hacom.nl

Veerman, mr. A.E. (Amsterdam):

Scheveningseweg 66 (2517 KX)

postbus 84046 (2508 AA) Den Haag,

tel. 070-3529500, fax 3529129,

e-mail info@houthoff.nl

Verhoeff, mr. L.J. (Amsterdam): Weena 666
(3012 CN) postbus 190 (3000 AD)

Rotterdam, tel. 010-4042111, fax 4042333,

e-mail rotterdam@nolsttrenite.com

Wolf, mr. ds. M.J. (Amsterdam):

Weena 355 (3013 AL) postbus 1507 (3000
BM) Rotterdam, tel. 010-2172000,

fax 2172700, e-mail mwolf@houthoff.nl

KANTOORCOMBINATIE/ ASSOCIATIE

Legal Capital (mrs. J. Blaak en R. Amelink)
Eslaan 10 (1404 EG) postbus 372 (1400 AJ)
Bussum, tel. 035-6468919, fax 6468914,
e-mail info@legalcapital.nl

NAAMSWIJZIGING

Advocatenkantoor Høvig te Zwijndrecht:
Høvig & Wessels Advocaten
Jonkers & Halie advocaten te Amsterdam:
Halie c.s. advocaten

Publicatie in deze rubriek geschiedt door de Commissie Disciplinaire Rechtspraak, bestaande uit mr. A.G. Beets, mr. J.C.P. Ekering, mr. G.J. Kemper en mr. C.H.B. Winters.

Hof van Discipline 26 mei 2000, nr. 2820

(mrs. Van Erp Taalman Kip-Nieuwenkamp, Meeter, Van Griensven, Peeperkorn en Wachter)

Raad van Discipline Arnhem 30 november 1998

(mrs. De Roy van Zuydewijn, Baks, Harenberg, Langeler en Meulemans)

*Alleen aan de deken komt het recht toe te klagen in het algemeen belang.
Advocatenwet art. 46 (6 tuchtprocesrecht)*

Feiten

Mr. A heeft als junior gewerkt op het kantoor van mr. X. Twee jaar en acht maanden na beëindiging van het dienstverband dient mr. A een klacht in over mr. X. Mr. X heeft zich op dat moment reeds twee en een half jaar eerder van het tableau laten afvoeren, nadat het hof in een door de deken ingediende klachtzaak de hem opgelegde maatregel van schraping van het tableau had bevestigd. De klacht betreft met name het optreden van mr. X als werkgever en patroon van mr. A. Mr. A geeft aan dat hij geen eigen belang heeft bij zijn klacht doch met zijn klacht het vertrouwen in de advocatuur beoogt te bevorderen mede ten behoeve van een eventuele stagiaire die mogelijksterwijs met mr. X als patroon in zee zou willen gaan. Ten tijde van zijn dienstverband genoot mr. A ambts-halve begeleiding van de Raad van Toezicht.

Overwegingen van de raad

De raad acht de tijd die mr. A na zijn ontslagname heeft gewacht met klagen te lang omdat:

- de bezwaren van mr. A voor een belangrijk deel betrekking hadden op handelen van mr. X geruime tijd voor het einde van het dienstverband;
- er sprake is van een klacht van de ene (oud-)advocaat tegen de andere en de professionaliteit van advocaten met zich brengt dat zij in staat moeten worden geacht hun bezwaren adequaat in banen te leiden en daarmee niet onnodig wachten;
- mr. A begeleiding genoot vanuit de Raad van Toezicht en hij zich eenvoudig op de mogelijkheid van een eventuele klacht had kunnen oriënteren.

De raad verklaart de klacht daarom niet ontvankelijk.

Overwegingen van het hof

Ter zitting heeft mr. A tot tweemaal toe verklaard dat hij geen eigen belang bij zijn klacht heeft, doch met zijn klacht het vertrouwen in de advocatuur beoogt te bevorderen mede ten behoeve van een eventuele stagiaire, die mogelijksterwijs met mr. X als patroon in zee zou willen gaan.

Op grond van ambts-halve klachten van de deken heeft de Raad van Discipline te Arnhem bij beslissingen van 6 september 1993 respectievelijk 7 maart 1994 mr. X drie maanden geschorst in de uitoefening van zijn praktijk respectievelijk de maatregel van schraping van het tableau opgelegd. Laatstbedoelde beslissing is op 4 juli 1994 door het hof bekrachtigd, waarna mr. X zichzelf op 8 juli van het tableau heeft laten afvoeren.

Voor zover in het algemeen belang een tuchtrechtelijke procedure vereist

is, wordt het klachtrecht door de deken uitgeoefend. Voor anderen geldt dat het klachtrecht slechts toekomt aan diegene die een eigen belang bij de klacht heeft. De deken heeft door het indienen van een aantal ambts-halve klachten tegen mr. X gewaakt voor het vertrouwen in de advocatuur. Voor mr. A ligt hier geen taak, terwijl, zoals hij ook heeft verklaard, een eigen belang bij de klacht ontbreekt.

De klacht is mitsdien niet ontvankelijk. In het midden kan dus blijven of mr. A te lang gewacht heeft met het indienen van zijn klacht, terwijl ook de overige door mr. A aangevoerde grieven geen behandeling behoeven.

Volgt

Met verbetering van gronden, bekrachtiging van de beslissing van de Raad van Discipline.

Raad van Discipline 's-Gravenhage, 29 mei 2000

(mrs. Robbers, Baas, Claassen, Eschauzier en Van Nispen tot Sevenaer)

*Ontoelaatbare toepassing van artikel 139 jo artikel 75 Rv (verstek tegen eiser).
Advocatenwet, art. 46 (5.1 regels die betrekking hebben op de juridische strijd)*

Gedragsregel 17

Feiten

Mr. Y, de klager, had, optredend voor de vrouw in een geschil omtrent boedelscheiding, de man, die werd bijgestaan door mr. X, gedagvaard tegen 4 maart. De vordering strekte primair tot betaling van 3500 gulden. Bij fax van 2 maart deelde mr. Y aan mr. X mede dat hij die dagvaarding niet zou aanbrenge omdat de man had toegezegd het bedrag van 3500 gulden te voldoen.

Mr. X heeft de dagvaarding op de rolzitting van 4 maart namens de gedaagde aangebracht en tegen de eiseres verstek verzocht.

Bij brief van 19 mei heeft mr. Y aan mr. X verzocht om een toelichting op de informatie die mr. Y van zijn cliënte had gekregen, te weten dat de boedelscheidingsprocedure nog aanhangig was. Bij fax van 20 mei heeft mr. X aan mr. Y meegedeeld dat hij de dagvaarding op voet van artikel 75 Rv ter rolle had doen inschrijven. Tevens deelde mr. X in die brief mede dat de zaak op de datum van zijn faxbericht voor vonnis stond.

Op de rolzitting van 25 mei heeft mr. X een akte genomen, waarna de rechtbank een verstekvonnis heeft gewezen op 3 juni. Mr. X heeft van de akte geen exemplaar aan mr. Y gestuurd. Bij het vonnis werd de man ontslagen van instantie en werd de vrouw veroordeeld in de proceskosten.

Bij brief van 8 juni heeft mr. X een afschrift van het vonnis aan mr. Y gestuurd en hem verzocht te bevorderen dat de proceskosten, met nasalaris, zouden worden voldaan, met aanzegging van executiemaatregelen.

Mr. Y heeft daarop onder protest de proceskosten betaald en een klacht ingediend. De deken sloot zich ambts-halve bij hem aan.

Mr. X voerde tot zijn verweer aan dat hij van de regeling van artikel

Alle disciplinaire beslissingen die sinds 1986 in het *Advocatenblad* zijn gepubliceerd zijn ook te vinden

op www.advocatenorde.nl en *BalieNet*

75 Rv gebruik had gemaakt omdat naar zijn mening de dagvaarding tegen zijn cliënt lichtvaardig was uitgebracht. Het besluit om ondanks de fax van 2 maart de zaak aan te brengen is door de cliënt, in samenspraak met hem, genomen nadat die cliënt gezegd had geen betalingstoezegging te hebben gedaan. Mr. X voerde voorts aan dat hij op 4 maart een brief aan mr. Y heeft gedictieerd, welke eerst op 9 maart is verzonden, in welke brief mr. X meedeelt dat hij ter rolle van 4 maart de dagvaarding op de rol heeft doen inschrijven en verstek jegens de vrouw heeft gevraagd en verkregen.

Mr. X heeft ten slotte aangevoerd dat hij gevolg heeft gegeven aan de wens van zijn cliënt om het vonnis te executeren daar hij, mr. X, van mening is dat een tuchtrechtelijke procedure geen invloed mag hebben op het belang van de cliënt.

Overwegingen van de raad

Vaststaat dat mr. X de zaak bij de rechtbank op 4 maart heeft aangebracht en daarbij verstek tegen de eisende partij heeft gevraagd, zonder klager tevoren op de hoogte te stellen van deze processuele actie.

Ook staat vast dat mr. X heeft nagelaten om de klager op of terstond na 4 maart van de processuele actie in kennis te stellen. Klagers brief (bedoeld zal zijn: de brief van mr. X) van 9 maart kan in dit verband niet als tijdige mededeling worden aangemerkt, nog los van de omstandigheid dat klager heeft ontkend deze brief te hebben ontvangen.

De raad is van oordeel dat mr. X dusdoende niet heeft gehandeld zoals een behoorlijk advocaat betaamt. Hierbij acht de raad van belang vast te stellen dat niet aannemelijk is geworden dat de klager de dagvaarding tegen de cliënt van mr. X lichtvaardig heeft uitgebracht, nu immers gebleken is dat aan de dagvaarding een langdurige discussie tussen partijen is voorafgegaan. Mr. X heeft als verklaring voor zijn processuele actie leidende tot het verkrijgen van verstek tegen de eiseres aangevoerd dat het hem erom te doen was een kostenvergoeding voor zijn cliënt te krijgen. De raad passeert dit argument nu gebleken is dat mr. X op geen enkel moment heeft getracht in der minne een kostenvergoeding voor zijn cliënt te verkrijgen. Voorts is gebleken dat mr. X heeft nagelaten om van de akte die hij ter rolle van 25 mei heeft genomen een exemplaar aan klager te sturen. Ook hiervan treft verweerder een verwijt, nu hij wist dat klager als advocaat van de wederpartij optrad.

Volgt

Gegronde verklaring van de klacht met oplegging van een enkele waarschuwing.

Noot

Al eerder heeft de tuchtrechter een dergelijk eisersverstek onbehoorlijk geacht (Hof van Discipline 4 juli 1994, no. 1888, *Advocatenblad* 1995, pag. 122).

De annotator maakte bij die beslissing kritische kanttekeningen, die echter op een andere situatie zagen dan zich hier voordeed.

Raad van Discipline 's-Gravenhage, 5 juni 2000

(mrs. Verhoeven, Degenaar, Gilhuis, Van Oven en Verhulst)

Privé-gedraging van een advocaat. Onder omstandigheden van het geval het vertrouwen in de advocatuur en in de eigen beroepsuitoefening van de advocaat geschaad.

Advocatenwet art. 46 (2.1. wat in het algemeen niet betaamt)

Gedragsregel 1

Feiten

De zoon van mr. X huurt een appartement, dat hij deelt met A. Nadat de zoon te kennen heeft gegeven dat hij wenst dat A de bewoning beëindigt, ontstaan problemen over de financiële afwikkeling, met name over de eigendom van de zich in het appartement bevindende goederen. Mr. X en zijn zoon halen op een gegeven moment, buiten medeweten van A, een aantal goederen uit het appartement weg, waarvan vaststaat dat deze gemeenschappelijk eigendom zijn van de zoon en A, alsmede enkele goederen die aan A toebehoren. A doet aangifte van diefstal. Mr. X deelt aan A mede dat hij de gemeenschappelijke goederen tot zekerheid van de betaling van de vordering van de zoon op de vader van A had meegenomen.

Overwegingen van de raad

Gedragingen van advocaten kunnen door de tuchtrechter worden getoetst voor zover die gedragingen het openbaar belang bij een goede beroepsuitoefening raken.

Alhoewel de rol die mr. X in het conflict met A heeft gespeeld naar het oordeel van de raad niet die van een advocaat was, maar die van een privé bij het conflict betrokken persoon, is de manier waarop mr. X deze rol heeft gespeeld van dien aard dat het vertrouwen in de advocatuur of zijn eigen beroepsuitoefening daardoor is geschaad.

In beslag nemen behoort door een deurwaarder te geschieden uit kracht van een executoriale titel of met verlof van de president van de rechtbank. Mr. X heeft zich in een relatief eenvoudig conflict van beperkte financiële omvang waarin hij en zijn zoon met A verwickeld waren, bediend van een drukmiddel, te weten het buiten medeweten van de op dat moment afwezige bewoner een woning binnendringen en daaruit weghalen van huishoudelijke apparatuur, waarvan hij als advocaat terdege moet hebben geweten dat het ongeoorloofd was. Nadat A geëist had dat in ieder geval de weggenomen audioset, eigendom van A, terstond zou worden teruggebracht, heeft mr. X geen gevolg gegeven aan die terechte eis maar via zijn werkneemster en kantoorgenote mr. Y als zijn advocaat laten weten dat hij retentierecht op de weggenomen zaken uitoefende, een standpunt waarvan de onhoudbaarheid aan mr. X duidelijk moet zijn geweest.

De raad acht gelet op de aard en ernst van de verweten gedraging een berisping als maatregel passend en geboden. De raad neemt daarbij in aanmerking dat mr. X zich in een relatief onbeduidende kwestie aan eigenrichting schuldig heeft gemaakt. Dat kan een advocaat die immers beroepsmatig een wezenlijke rol in de rechtsbedeling vervult zich niet permitteren zonder het vertrouwen in de advocatuur te schaden.

Volgt

Gegronde bevinding van de klacht en oplegging van de maatregel van berisping.

n